

Dnesek

ROČNÍK I.

V PRAZE 19. ZÁŘÍ 1946

ZA Kčs 3.50

Má obhajovací řeč

MICHAL MAREŠ

Kdo nám vládne - a jak?

KAREL TARABA

Čteme sovětské básníky

JAROSLAV JANŮ

Nevyjasněné otázky plánování

DR ARNOŠT CHMELAŘ

Německá mládež dneška

CURT RIESS

Krev naší krve

JOSEF NĚMEČEK

Poznatky z Congressu — Uhelne brigády a věci kolem nich — Pracovní rezervy, o nichž se nemluví — Kúrovec, ozdravovna a vojáci — Vývoz našich lidí do Spojených států — Auto jako dopravní prostředek — O nové inženýrství — Nerozumíme si — Vysokoškoláci a pracovní povinnost — Bilance znárodněných podniků — Dělníkův hlas z pohraničí — Komunista o Zoščenkově případu

Dokonalý
kancelářský
nábytek

PRAHA II
Vodičkova
ulice čís. 28

NOVÉ KARTOTÉKOVÉ SKŘINE
ve zdokonaleném
provedení

na Jdete na PVV
ve stánku č. 7433
seřad. prům.
paláce

KARTOTÉKOVÉ POŘADAČE A
MODERNÍ INDEXNÍ ZARÍZENÍ

Kasan & spol.,

PRAHA II, SOKOLSKÁ 60 • TELEFON 892-27

KRÁSNÁ KNIHA V DOKONALÉ VAZBĚ
BIBLIOFILSKÉ

Karel Dudašek, Praha II,

Na Příkopě 26. Telefon 294-74. Pasáž Živnobanky.

PRAHA II, VODIČKOVA 26 • TELEFON 267-14

Soukromá jazyková škola
J. Trnkové - Novotné
Praha II, Lazarská 6
učí dobře lehkou, zábavnou
metodou

**rusky, anglicky,
francouzsky, španělsky**

Nové dopol., odpoč. a večerní kurzy pro začáteč-
níky i pokročilé. - Malé kroužky. - Soukr. hodiny.
Příprava k univerzitním a státním zkouškám.

TELEFON 253-01.

NOVÁ JAZYKOVÁ METODA MMM!

Mluvíte! Mluvíte! Mluvíte! Do tří měsíců se dohovoříte
rusky nebo anglicky. To je právě to, co chcete a že-
mu se rádi naučíte. Bližší v. prospektu. První anglič-
tina pro začátečníky, proto nám napište raději hned!
Soukromé hodiny - všech řečí!

LANGUAGE INSTITUTE Soukromá jazyková
škola J. Kapřivy

PRAHA II, HYBERNSKÁ 12 • TEL. 251-39

Londýnské rozhlasové projevy

JAROSLAVA STRÁNSKÉHO

HOVORY K DOMOVU

právě vyšly ve druhém rozšířeném vydání.

První vydání bylo v několika dnech rozebráno. Zajistěte si tuto knihu, která dochovává slova, žijící dosud v živé paměti nadšených posluchačů, včas u svého knihkupce. Brož. 100 Kčs, vázaná 130 Kčs.

Nakladatelství Fr. Borový v Praze.

U všech knihkupců.

OBSAH DNEŠKA Č. 25: KAREL TARABA: Kdo nám má vládnout? — JOSEF HUDEC: Na prahu socialismu. — DR O. SCHMIDT: Problémy při tvorbě mezd. — DR RICHARD GREGOR: Volby, na které se zapomnělo. — JOSEF NĚMEČEK: Krev naší krve. — ING. VL. LOUDA: »Soudil jsem soudil - ale málo!« — Víra a nevíra. — Plebiscit a ústava. — K židovské tragedii. — Staresti z pohraničí. — Mučednickové. — Nacistický odkaz. — Bilance znárodněných podniků. — Agraria rediviva? — Vysokoškolači a pracovní povinnost. — Diskuse o nákupu amerických letadel. — Listárna redakce. — Kulturní zpravodaj.

Dnešek

řídí Ferd. Peroutka

VDÁVÁ SDRUŽENÍ KULTURNÍCH ORGANISACÍ

VYCHÁZÍ TÝDNĚ VE ČTVRTEK

REDAKCE A ADMINISTRACE PRAHA I, NÁRODNÍ TR. 9

Telefon číslo 890-51 až 54. — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. — Nevyžádané rukopisy se nevracejí. — Předplatné na rok Kčs 168.—, na půl roku Kčs 84.—, na čtvrt roku Kčs 42.—, jednotlivá čísla Kčs 8.50. — Dohledací pošt. úřad Praha 26. — Odpovědný redaktor Ed. Vařenta. — Tiskárna Melantrich, Praha II, Václavské náměstí 88.

Michal Mareš

Má obhajovací řeč

V jedné východočeské mlékárně — národní podnik — kdosi vypustil čtyři hektolitry smetany do kanálu. K její výrobě je třeba si 12.000 litrů mléka. Kdo je za tento zločin potrestán? Dělník! Ten sice škodu nepůsobil — on pouze případ sdělil veřejnosti. Za to byl propuštěn z práce. Tedy první zpravodaj, který byl potrestán za to, že mluvil pravdu. Co nejdříve budu na Pankráci souzen na návrh zástupců SNB jako zpravodaj »Dneška« za dva ze svých článků »Přicházím z periferie republiky«. Se mnou bude stát před soudem odpovědný redaktor Edvard Valenta.

Slavný soude!

Začínám svou obhajobu kritikou nevím totiž při dnešní nedostatečné informační službě, patří-li mi primát, prvenství, býtí prvním žurnalistou a spisovatelem českým, který má býtí v Havličkově jubilejním roce souzen (jak jsem přesvědčen: nezávislími) soudci. Souzen na přání úřadů lidové republiky. Je známo, že za časů méně demokratických než těch, v nichž se domníváme žítí, soudili v tiskových záležitostech novináře poroty, složené z mužů a žen, vyvolených přímo z řad lidu samého. Nepamatuji se, že by taková porota, ani za císařské monarchie, ani v prvním desetiletí této republiky, kdy byla poslala žurnalistu nebo spisovatele pro jeho kritický postoj do kriminálu. A tak věřím i této justici, před níž nyní stojím, že neučiní jinak, po poznání, že nečiním nic jiného, než vy, pánové: sloužím republice svým perem a srdcem a soudím a odsuzuji špatnosti, darebáctví a násilí, ať přichází od kohokoliv. Tak to souvisí s mým povoláním.

Moje činnost může býtí posuzována tak nebo onak, pravda, jedno jí nemůže vzítí nikdo: že vše, co činím, včetně případných chyb, (jsem člověk), vše to se děje bona fide. Strana mne žalující by mně vlastně měla býtí vděčná, že právě do jejich řad ukazují, co není v pořádku, prokazují a také dokazují. Zatím nerozumím, proč jsem vlastně žalován, když nějakou zlou vůli mi neprokáže ani duch nejpolicajtovatější, který, zdá se, ani dnes ještě nevyvířel.

Jsem žalován; to znamená, že jsem jaksi veřejnému pořádku a řádu nepohodlný a tudíž nebezpečný. Ano, je v tom dokonce kus pravdy! Byl jsem vždy nebezpečný člověk, a to za všech režimů, když šlo o kácení model, boj proti balamucení lidí, když šlo o to, bít do problematické svobody a bojovat za svobodu absolutní, absolutní pro lid i každého jednotlivce! Nyní tedy, po bezmála čtyřicetileté socialistické činnosti, ať již v řadách anarchistů nebo od roku 1920 v řadách komunistů, nyní, poněvadž svou vlast miluji svým a nikoliv nějakým nadekretovaným způsobem — zahájil jsem boj proti všemu špatnému, mizernému, krutému, nedokonalému a nečeskému, jak to potkávám, proti všemu, co odporuje představě o ideálním typu českého člověka a socialisty. Veliký to úkol v mých letech, kdy je čas býtí v duševní a materiální pohodě žijícím hodnostářem nebo pensistou, žítí poklidným životem idylického rozjímání, psátí lahodné verše o božských děvčácích a révách nebo rozumně splýnouti s přírodou u včelínů a v zahrádě.

Takového něco by nebylo rozumné, zato však neodpovědné. Dnes stojíme na prahu těžkého uskutečňování socialistických ideálů, ideálů, za něž trpělo a v něž doufalo tolik předcházejících generací. Zapomenul jsem tedy, že mám dvě třetiny života za sebou a zvolil jsem pracovní úsek nový, jak jej doba přítomná nutně od

každého poctivého novináře vyžaduje. Zvolil jsem si úsek vděčný i nevděčný zároveň. Jak se to vezme. Tedy nemilosrdně bojovati proti všemu, co se přiči národní cti, lidskému a socialistickému ideálu. Boj ten probíhá nikoliv bez úspěchů. Díky všem těm tisícům, kteří mne dnes již znají, rozumějí a kteří mne nabádají, abych vydržel. Ano, i to je úspěch, páni soudci, že dnes stojím před tímto tribunálem. I když jsem chodil celou osminu století do škol, poznal jsem teprve, co je škola, v životě samém. Nemám ani akademických titulů, ba ani absolutoria nebo maturity, za to však školu života, ať mi dala více než pět doktorátů. Do této školy života jsem byl poslán, když mně byly roku 1909 uzavřeny brány všech škol tehdejší monarchie. Tehdy jsem se po prvé vzepřel proti násilí, proti popravě španělského volnomyšlenkáře Francesco Ferrera v Barceloně; šlo o protestní projev posluchačů obchodní akademie a žáků gremiálních škol kupeckých na Masném trhu. Toho dne začalo moje sledování a pronásledování justici a policií, až jsem se o něco později dostal se znakem člověka stávajícího řádu nebezpečného do alba zločinců se vším, co se k tomu sluší a patří, s podobiznou a otiskem prstů. A s rozesláním pro všechna zločinecká alba policejní internacionály. Ach, kdyby tak byla mezi národy taková shoda, dorozumění a solidarita, jako mezi policií všeho světa, nestál bych zde dnes jako bojovník, ani válek by již nebylo, ani zlodějen a násilí. Kriminály nejsou jen universitou zločinu, ony jsou také vysokou školou bojovníckou. A tato moje zásada bude platná dotud, dokud člověk, který se nebojí říci pravdu, za to bude souzen. Zvláštní nos mají ochránci všech možných režimů pro toho, kdo si svět přeje mítí lepším a krásnějším nežli je, nežli nám ho držitelé nebo příznavci moci dovolují mítí. Patří k tomu hodně optimismu, a optimista musí býtí naučen pesimismu: tu jest nejlépe zavřítí ho za závory a případně i jinak umlčetí.

Kamkoliv jsem se tedy v životě obrátil, měl jsem policii na krku; Berlín, Paříž, Curych, Řím, Tunis, Vídeň, Palermo, Bydžov, Ratiborž, Ostrava, a samozřejmě v matičce Praze bylo o mne zvlášť pečlivě dbáno. A zdá se, že to začíná znovu. Kdo zpívá svou vlastní notu svobody do chorálu vrchnostensky schváleného, pro toho zbývá nikoliv zpěv, ale brčení. Záminky mohou býtí různé, vládnoucí má tisíce receptů. Nikomu nic nedělám, jen dobro chci pro národ a celé lidstvo a všude tím působím jako rudý šátek na kročany. V Tunisu mne zavřeli právem, tam jsem nabil policistům, poněvadž samí tloukli starého slepého Araba; za to jsem si získal slávu u lidu arabského a na druhé straně pověst panarabského agitátora. Jinde stačilo, že jsem nesmekl před nějakým sicilským zástupcem, který nesl nějakou zlatou nohu se stříbrným lýtkem a vedle toho černé hadry fašistické balily. Jinde — v Římě, jsem měl rudou kravatu; to stačilo k poznání fašistického kriminálu, jinde opět, že jsem pozdravil obraz Leninův, nesený švýcarskými manifestanty. O Němcích nemusím mluvit. Nejkrutější osud, který starého revolucionáře ovšem může stihnouti je, býtí zatčen omylem svými osvoboditeli.

Byl jsem loni těsně po revoluci zatčen orgány NKVD. Omyl se po několika týdnech vysvětlil, a tu mi pravil plukovník: »To, co bylo, nebylo, zapomeň.« Ano, zapomněl jsem a rozešli jsme se jako přátelé. Nezapomněl jsem, že se mne nikdo nezastal, nikdo pravím, kromě dvou literátů. A přesto zbraň jsem neodhodil a bojuji dál. Nezapomněl jsem, že mi při propuštění plukovník velitel pevnosti pravil: »Jste čestný chlap a začněte svůj boj za lepší budoucnost lidstva tam, kde jste před čtvrt rokem ustal.« Nuže, uposlechl jsem a začal jsem opět

boj na svém úseku, to jest tam, kde jest lid český a kde jde o jeho lepší zítřek.

Zbrání používám čistých a hledí mám otevřené. Jsem tedy mezi lidem českým, jemu naslouchám a jeho bolesti znám, vím také, koho jest potírat, demaskovat anebo varovat. Nuže, šel jsem mezi český lid, onen lid, který dovede tolik ubližovati i milovati, tomu naslouchám a podle jeho přání, tužeb a stesků se řídím. Když jsem byl kdysi vyšetřován v Ostravě, bylo mi řečeno: »Kdykoliv snad byste ještě byl vyšetřován, chovejte se tak čestně a statečně, jako zde.« Neuvádím to k své chvále, chci jen říci, že jsem se nikdy nebál a tomu vlastně děkuji, že dnes ještě žiji, ale také tu okolnost, že jsem se dostal i před vás, páni soudcové. Nebál jsem se a ani v Pečkárně, když jsem tam německým pochopům na jejich dotaz, jak to, že ač již nejsem nejmladší, přece jsem r. 1938, jako dobrovolník stál na hranicích ve zbrani na zcela ztracené vartě, odpověděl: »I v sedmdesátí letech budu se cítiti dosti mladým brániti svou vlast proti vetřelcům — a pokud jde o tu ztracenou vartu: deset granátů měl každý v mé družině, devět do vás a desátý pod sebe!« Třikrát jsem to musel opakovat za řevu, že si hraji o hlavu. Nakonec úředník, který mne vyslyšel, vstal, srazil pať a uklonil se.

Co tím chci říci? Že pravda se vždycky vyplácí i před nepřitelem; a dnes, kdy stojím zde před vámi, věřím, že se mnou bude jednáno jako s přítelem. Je-li skutečná svoboda, nemohu býti odsouzen; máme-li svobodu jen částečnou nebo fiktivní, pak si z rozsudku nic nedělám. Tím více jest pak potvrzena správnost mého postoje. Ztratit fiktivní svobodu, takovou vezmi čert, jsou vyšší hodnoty, a to jest osobní čest. Tu mně vzítí nemůže nikdo a žádný tribunál celého světa.

Mlčetí však k tomu, co se děje, znamenalo by beztak ztratiti čest.

Mohu býti umlčen, to jest jediný způsob mého mlčení.

K žalovaným případům chci podotknouti, že o relativní pravdě, páni soudcové, jste jistě přesvědčeni sami. K tomu, aby vyšla najevo pravda absolutní, dal jsem vyšetřujícímu orgánu pražské kriminální policie veškeré pokyny, pokud je připouští redakční tajemství. Tu nebylo nesnadné celou věc vyšetřiti, jak toho úřady si přejí. Sám jsem novinář a nikoliv policejní agent. Nebo snad páni žalobci si představují, že takový ničema, který krade nebo provádí jiná darebáctví na účet lidu a k hanbě českého jména, přijde k publicistovi a žoviálně mu poklepe na rameno, řka: »Hej, vašnosti, pojďte, my vám to ukážeme, jak se krade německý majetek, abyste všechno co nejlépe mohl dokázat?«

Zastupujete zde lid, slavný soude.

Když jsem jako devatenáctiletý hoch byl na strážnici udeřen policejním důstojníkem, byla z toho bouře ve vídeňském parlamentu — a úředníkovi byl na několik let zastaven postup. Myslím, že dnes, o pětatřicet let později, kdy se nehne ani myš, stane-li se omyl, že člověk byl omylem zastaven se také nic nestane, když budu odsouzen. Odsouzen nebo neodsouzen. Po rozsudku zvolám: »Ať žije svoboda!« Je na slavném soudu, bude-li toto zvolání upřímné nebo ironické. Lidu rvému však věren zůstanu vždycky, stejně jako socialistickému učení, které věří, že dojde k sbratření všech národů celého světa.

Doufám také, že tu dnes stojím jako první novinář a spisovatel český, který se dostal sem na popud úřadů lidové republiky a to jaksi omylem; doufám také, že jsem vůbec posledním publicistou, který je před soudem proto, že hledá a mluví pravdu! Relativní pravdu vždy, absolutní, pokud je mu dosažitelná. Neměl by zde spíše státi ten, kdo je příčinou toho, že i dnes jsem pronásledován? Nežádám za svůj celoživotní boj nějakou odměnu nebo pochvalu. Ale byl by to bídný úděl, kdyby snad někdo, kdo se dnes může naparovati z výsledků

mé čtyřicetileté beznárodné práce — mé a tisíců a desetitisíců nenárodných mých stejných soudruhů, kdyby mě připravoval cestičku do kriminálu nebo chtěl nasaditi mi koš mlčení na hlavu.

Slavný soude! Rekl jsem zde, co jsem považoval za nejnmutnější, aby bylo jednou řečeno od srdce k srdci, od Čecha Čechu. Budu-li osvobozen, stanicům a milionům u nás vezmete nepochopitelný strach otevřené mluvíti a všemu světu ukážete, že demokratickým státem jsme nejen podle firmy, nýbrž ve skutečnosti.

Ať žije skutečná svoboda, národní i jedincova!

Ať žije svobodná justice!

poznámky

Poznatky z Congressu

V prvním zářijovém týdnu skončil v Praze druhý Světový sjezd studentstva, mající podle programu navázat na práci a resoluce loňského Congressu. Do Prahy se sjelo téměř tři sta zahraničních studentů z celého světa, zastupujících přímo asi čtyřicet národů.

Byly položeny celkem tři zásadní otázky: 1. Jaké jsou úkoly studentů v poválečném světě? 2. Má býti vytvořena nová studentská světová organizace? a 3. Jak provádět organizaci a koordinaci studentské součinnosti? Co do dosahu je nejpodstatnější ovšem vyřešení světového organizování studentstva v jednotné Unii, která po jistých stránkách je právě pro nás, Čechoslováky, velmi důležitá. Sídlem nové organizace stala se totiž Praha. V Československu, jak bylo usneseno, mají být zřízeny studentské mezinárodní ozdravnovny, na našich vysokých školách má se přednášet v cizích jazycích, v Praze má býti středisko studentského studijního cestování a v Praze se mají odehrávat veškeré mezinárodní studentské podniky. Je to tedy nejlepší krok k tomu, aby z Československa byla vytvořena země, která by navázala skutečně upřímně na učení svých velikých pedagogů a myslitelů, aby se Československo stalo samo o sobě zemí mládí z celého světa, zemí studentů a tradiční zemí mezinárodního sblížení mladé generace všech národů. Dalo by se jistě uvažovat o zřízení mezinárodní univerzity pro zahraniční studenty, mezinárodních studentských středisk, divadelních studentských soutěží, sportovních her. Státní cestovní kancelář by měla příležitost k organizování studentských výprav do Československa, neboť již dnes je o naší republiku tak veliký zájem, že jenom z Ameriky a Anglie musely být odřeknuty několikatisícové výpravy, které se chtěly zúčastnit letošního Congressu.

Pokud se týče druhých dvou otázek, které měli studenti na svých poradách vyřešit, nutno, bohužel, oznámit výsledek nepoměrně méně významný než v případě prvním. K otázce úkolů studentstva v poválečném světě byla sice vypracována řada resolucí, byly předloženy zprávy o stavu jednotlivých válek postižených států a národů, ale zvlášť efektivní výsledek viditelný dosud není, a bude ho snad dosaženo až na poradách rady IUS, která se bude scházet dvakrát do roka v našem hlavním městě. Stejně v případě třetí. Otázka studentské spolupráce byla sice v podstatných rysech vyřešena ústavou nové unie, ale přece jen se jedná o záležitosti tak vážné, že by zasluhovaly jednak většího zájmu, jednak i více času.

Kongres však nebyl pro pozorného diváka pouhým jednáním. Bylo možno dojít k zajímavým závěrům, snad právě tím více vynikajícím, že jednajícími byli příslušníci mladé generace. Na celém jednání bylo možno spatřiti jistý nádech politiky jednotlivých zemí, a to tím spíše, že nikdo se příliš ani nesnažil zvlášť diplomaticky zakrývat své stanovisko.

Velmi aktivní byli zástupci studentů francouzských, sovětských, severoamerických, britských, jugoslávských a indických. Oposiel v jednání tvořili většinou Holanďané, Švýcaři, Švédové, Kanaďané a část delegace britské, na níž bylo patrné nesourodé složení. Rovněž zástupci Francie a Belgie nebyli vždy jednotni a stalo se několikrát, že členové těžce delegace se postavili naprosto proti sobě. Italové a Švýcaři nesouhlasili s volbou Prahy za sídlo Světové federace. Právě tato skupina delegátů to byla, která za podpory zástupců severoamerických sváděla boje o posměnění stanov v tom smyslu, že Unie má být ne pokroková, ale demokratická. Proti tomu se stavěli zástupci především SSSR, Jugoslavia a

částečně i Francie. Velmi závažným problémem bylo také vytčení pojmu fašismu, což bylo nutné především k tomu, aby mohla být vytýčena forma pomoci studentů v boji proti fašismu. Rada delegátů se domáhala, aby bylo slovo fašismus nahrazeno pojmem »imperialismus« nebo »totalita«. Byli to především Švýcaři a Kanaďané, kteří usilovali o vypovězení boje totalitě, Indové, Indonésané. Zástupci malých národů postrádali v ústavě označení daleko nebezpečnějšího nepřitele svobody a demokracie, jimž podle jejich výkladu je imperialismus. Sovětský delegát, který uznával nutnost boje proti územnímu imperialismu, nakonec vysvětlil, že se jedná o tytéž pojmy, které nejlépe vystihuje právě výraz fašismus, a debatu o fašismu uzavřela čs. delegátka tím, že prohlásila, že každý člověk fašismus zná, a tak bojuje proti tomu, co zná pod tímto pojmem.

Pokud se týče Recka a Egypta, bylo nutno provádět jednání velmi opatrně. Kdykoliv některý delegát, ať sovětský, jugoslávský nebo československý, se zmínil o tom, že zde jsou vlastně poměry fašistické, bylo vždy velmi energicky reagováno poznámkami, že jinde jsou podobné poměry, a studenti přece se nesnaží o nápravu. Nikdo však nenašel odvahu, aby se vyjádřil přesněji.

Podpisování ústavy nové Unie bylo pozoruhodné s několika hledisek. Egyptský delegát prohlásil, že z rozhodnutí své vlády nemůže konstituci podepsat, neboť nově vydaný zákon znemožňuje egyptským občanům podepisovat jakákoli mezinárodní jednání bez jejího souhlasu. Samozřejmě ústavu nepodepsali i ti zástupci, kteří odmítli do Unie vstoupit s poukazem na nedemokratičnost její ústavy (Holandsko). Konečně někteří delegáti si vyhradili, že budou moci zůstat neutrální ve všech eventuálních problémech a že jejich neutralita bude také respektována (Švýcarsko).

Podepsala tedy ústavu a do nové Unie vstoupila většina studentských organizací těch zemí, jichž studenti byli zasedání přítomni. Z významných států se pražského zasedání nezúčastnilo jen Turecko, Portugalsko, Palestina, Irák, Ha-beš, Syrie, Bolivie, Argentina, Peru a Chile. Celkem nebylo v Praze zastoupeno 33 států. I tak se však ustavením Mezinárodní unie studentstva jedná o veliký přínos světovému vývoji a dorozumění, neboť dosud nebyla nikdy vytvořena tak rozsáhlá organizace studentů. Především nikdy nebylo členem podobné unie studentstvo SSSR a Spojených států. Proto je také nutno hodnotit pražský Congressus jako úspěch.

Jan Reiniš

Uhelné brigády a věci kolem nich

Vrátili jsme se z uhelných brigád nikoliv zaujatí proti tělesné práci, kterou jsme tam museli dělat, vždyť konečně jsme si již při podpisu přihlášky pro brigádu byli vědomi toho, že jdeme skutečně pracovat a ne rekreovat se, spíše jsme byli a zůstáváme rozladěni vedlejšími okolnostmi, které nese uhelná brigáda s sebou.

Jde především o celkovou úroveň života na táborech mezi brigádníky. Postrádáme totiž plánovaného a účelného využití volného času. Netýká se to nás, vysokoškoláků; pokud to dovolil čas a únava po nezvyklé práci, snažili jsme se studovat a hleděli mimo to proniknout hloub a dál do kraje většiny z nás naprosto neznámého, bereme v úvahu spíše zaměstnanecké brigády z továren a závodů, jejichž členové, zcela přirozeně, nemají na táborech tolik zájmů a vedlejšího zaměstnání jako doma, ve vlastním prostředí svých rodin, mají tedy poměrně značné množství volného času, který by se dal daleko účelněji využít, než tomu je dosud.

Domnívám se, že platnou službu, zvláště v tom případě, planují-li se brigády na dva roky dopředu, by vykonala slušně vybavená knihovna v Mostě, kde by byla snadno dostupná ze všech táborů. Musila by být zásobena všemi druhy literatury, krásnou, technickou i jinou odbornou, a mohla by případně disponovat i autobusem, který by s nákladem vybraných knih projížděl všemi tábory. Knihovnik by při dobré vůli a určitém smyslu pro odpovědnost mohl vykonat značný kus práce pro zvýšení úrovně táborů.

Rozhodně by pomohly i věcně zaměřené přednášky a debaty některých našich pracovníků, kteří mají velmi mnoho co povědět lidem z továren a závodů. Jen namátkou uvádím: dr. Hořejší, dr. Brabec, ing. E. S. Hokeš, ing. Solar. Nemyslím na něj jako široce založenou rádobylidovou akci — nikoliv — jde o to, objasnit lidem strážlivou pravdu o naší dnešní situaci jak hospodářské, tak výrobní a nebát se jí vyslovit a pohovořit s nimi o jejich vlastních problémech a bolestech. Uskutečněné návštěvy několika spisovatelů nemohou přinést trvale kladný výsledek; stejně tak nemohou pozved-

nout úroveň táborů zájezdy DISKU, bohužel velmi řídké a pouze o prázdninách.

Jiným vážným problémem je celková hygiena táborového bydlení, zdravotní stav osazenstva a zdravotní dozor. Příkladně, že celkový stav táborů neodpovídá průměrným požadavkům, jež klademe na hromadné ubytování pracujících lidí. I při velmi dobré snaze všech odpovědných činitelů záleží také na samotném osazenstvu táborů, v čem a jak budou bydlet.

Především jde o pochybnou čistotu, která je na jednotlivých světnicích a barácích, a která se může zlepšit svépomocí, t. j. pouhým rozdělením a prováděním »služby«, jež jednou denně zamete a uklidí světnici a nemusí se nikde společat na to, až Němkyně, zaměstnávající správu tábora, nepořádek jednou týdně uklidí. Kdo to bude dělat, až budou Němkyně odsunuty?

Kolem jednotlivých baráků bývají houšti plevele a různé násypy škváry, popela a hlíny, do kterých osazenstvo vy-levá zbytky polévek, vyhazuje odpadky z jídel, plechovky od konserv a často se stává, že mnohý pohodlný táborník jde v noci do onoho houští, aby zde ulehčil svým zatíženým útro-bám, protože je líný jít dvacet či třicet kroků na záchod. Zdravotní důsledek podobné lihně much si dovedete představit. (Maličkost: na táboře č. 24 b u Dolního Jiřetína se během dvou dnů (28. a 29. VIII.) objevily dva případy tyfu. Nevím, jak nemoc pokračuje a zda se rozšířila, protože jsem v té době odjížděl.)

Zdravotní stav osazenstva je slušný, třebaže zdravotní služba je pro nedostatek lékařů slabá. Ze stejného důvodu nelze uskutečnit ani pravidelné zdravotní prohlídky stálého osazenstva ani brigádníků.

Táborníci byli až do konce července obecně nespokojeni se stravováním téměř na všech táborech. Třebaže v srpnu bylo dosaženo zlepšení úrovně jídel, připravovaných v tábo-rových kuchyních, bylo by třeba důkladné nápravy, aby bylo dosaženo aspoň téže úrovně stravování, jaká je ve středních hostincích ve vnitrozemí. Nápadná je celkově stálá jedno-tvárnost jídel, velmi chudých na zeleninu, bez salátů a ovo-ce. Pečivo, bušty a vdolky jsou na některých táborech nez-camou věcí, stejně i jiná moučná jídla. Masa je sice dosta-tek, jeho příprava je omezena na dva či tři způsoby a často jsou podávány salámy nevalné jakosti i chuti.

Počítáme-li s tím, že pomoc uhelných brigád se má udržovat po celé dva příští roky, hledme, abychom příštím brigádám připravili slušnější prostředí, než tomu bylo dosud. Především tím mnohému zklamání, které tu i tam občas na táborech prorazí, zvýšíme i chuť do práce i celkovou úroveň osazenstva.

V. Erban

Pracovní rezervy, o nichž se nemluví

K dříve uvedeným a dosud nevyužitým pracovním rezervám, jako jsou na př. manuální pracovníci v úřadech a práce schopní penzisté, jsou zde ještě závodní milice, strážní čtyři železniční a zdraví lidé ve funkcích vrátných, zřizenců, hlídačů, inkasistů a pod. Protože hlavním důvodem v pokračování ve zvyku okupantů hlídat pracující v ta-várnách tisícovkami ozbrojenců, vyprší s odsunem Němců, není pak rozumné přičítat, aby většinou silně pasivní státní a národní podniky vydržovaly tisíce těchto kvalifikovaných lidí, což jim ubírá pracovníky a zatěžuje je milionovými částkami! K jakým poměrům zde dochází, je patrné z toho, že existuje i závod, který má 600 členů závodní milice, většinou kvalifikovaných manuálních pracovníků, jež závod po celý rok nákladnými inseráty shání po celé republice. Kdo ví, jak dobře jsou milice placeny, dospěje k cifře několika desítek milionů Kčs ročně, kterými je tento pasivní podnik z tohoto titulu dále zatěžován. Protože závodní milice nemají dnes vlastně co střežit, když jsme exodem ně-meckých odborníků dali celému světu k dispozici všechna výrobní tajemství našeho vývozního průmyslu, je na místě zrušení závodních milic a zařazení jejich příslušníků do produktivní práce. Když vynakládáme na armádu a SNB za pouhého půl roku závratný obnos přes 6 miliard Kčs, uzná každý, že není vhodná doba, aby bylo pokračováno v nákladném hraní civilistů s puškami a pistolemi, jež je dnes zbytečným přepychem v našem státním hospodářství.

K postradatelným ozbrojencům můžeme připočítat také železniční stráž a tisíce vrátných, zřizenců, hlídačů, inkasistů, neboť je přepychem zaměstnávat tu zdravé a často mladé lidi, když tam mohou být dobře zaměstnáni invalidé, penzisté a pod. V Anglii je dávno v oblibu jako vrátných, hlí-dačů používáno invalidů a vysloužilců.

frk

Kůrovec, ozdravovna a vojáci

Za několik let, podle pesimistů, budeme prý mít po krkonošských lesích, jestliže nebudeme s to účinně čelit kůrovci, který je zachvátil. Zrzavé skvrny v temně zelených plochách lesnatých svahů varují a vyčítají. A lidi je tak málo. Odsun německých lesních dělníků musí být proveden. Vypomáhají studenti, jako všude. Zdá se, že studentstvo je nevyčerpatelným zdrojem pracovních sil a nadšení. Ale je jich na takového kůrovce přece jen málo. Sotva je uvidíte v těch hvozdech, které dodávají Krkonošům onu sladkou vůni a svěžest, pro kterou se do Krkonošů jezdí za zdravím a které rudnou a schnou.

A teď se podívejte do Bedřichova u Spindlerova Mlýna. Tam se zdokonaluje a krásí vojenská ozdravovna. Nestaví se, už je dávno postavena. Jen se dokonaluje. Staví se tam bazény, terasy s vodotrysky, spojovací krytá pasáž mezi oběma objekty, dělají se cestičky a upravuje se parkovitě okolí. I v neděli tam vidíte hemžit se několik desítek trestanců, kteří pracují pod kritickým dozorcem. Práce jen lítne od ruky. Diváte se chvíli na tu rachotu a občas se podíváte nahoru ke Kozím hrbetům, na jejichž úbočích rudnou zachvácené lesy. Tam je ticho a mrtvo, zde pracovní tempo, křik a shon. Tam hynou lesy bez pomoci, zde se budují terasy a okrasy. Bude to opravdu krásná ozdravovna, až se to celé okolo upraví. Ale k čemu bude, uhynou-li okolní lesy?

Marně hledáte logiku. — To tedy musí studenti se rekreatovat dřevorubectvím, aby zachránili ohrožený národní majetek, zatím co trestanci pracují na okrasách ozdravovny, která nebude ozdravovnou, nezachrání-li studení lesy.

A co vojsko, pro které se ozdravovna buduje a krásí? To nesmí zasáhnout k zažehnutí nebezpečí kůrovce? Prý to není jeho úkol. Nuže, studentů také ne. Ale jdou-li do toho studenti a dokonce s nadšením, mohli by do toho jít snad i vojáci. Takových několik oddílů s pořádnou technickou výzbrojí by to spořádalo, jak se nám zdá. Do podzimu by bylo s kůrovcem po starosti. Říkal mi jeden voják, že by do toho skutečně šli — a rádi šli, že mají i odborníky i dokonale technické vybavení na takovou práci, ale že prý to nejde bez nějakého ukrutně úředního nařízení. To prý nemůže nařídít jen tak velitel blízké posádky nebo jeho nadřízený, to musí přijít z ministerstva, které by se musilo nejdříve dohodnout s jiným ministerstvem...

Ch

Vývoz našich lidí do Spojených států

Častěji, než jsem čekal, setkávám se teď doma s otázkou, jaké jsou vyhlídky vystěhování nebo delšího pobytu v Spojených státech amerických? Tyto otázky vycházejí od příslušníků různých povolání a mají také různé důvody a pohnutky. Mládež všech stavů cítí ještě v těle dozvuky hermetického uzavření okupačního. Chce se nadechnout západního vzduchu v zemi, kterou považuje za prototyp demokracie. Mnozí touží po americkém ovzduší a vzdělání, aby se vnitřně obohaceni mohli vrátit. Všecka čest tomuto hnutí myslí! Ale jest i mnoho těch, jejichž pohnutky nejsou ani tak jasné ani tak rzy. Můžete jim těžko na kloub, ale snažte-li se o to poněkud, najdete přece jakého společného jmenovatele: představu o jakémsi tajemném, rájském životě nekonečných možností za mořem — nebo její rub: nespokojenost s neurovnanými a nejasnými poměry ve vlasti nebo nespokojenost domněle utlačených polotalentů. Tedy jakýsi druh novoromantického unikání, který vyvěrá z nedostatečné znalosti poměrů amerických, z neobjektivního rozboru poměrů zdejších a z nedostatečné autokritiky.

Podívejme se na věc s obou hledisk, amerického i našeho. Spojené státy za války ukázaly pohostinství vůči všem slušným národům i jednotlivcům v nejvyšší možné míře. Českoslovačci si u nich vysloužili morální úvěr na jednom z prvních míst a nemohou si stěžovat na nepřítel nebo neochotu amerických úřadů, továrníků, obchodníků, škol, universit. Umožnili jim přístup ke vzdělání stejně jako k praktickým povoláním. Každý, kdo ve svém oboru něco uměl nebo něčemu se přiučil, mohl to v Americe uplatnit. To platí stejně o žácích amerických škol, jako o lékařích nebo profesorech, o lidech praxe ve strojínictví, v elektrotechnice, textilu i v jiných oborech, ani muzikanty, spisovatele a divadelníky nevýmajíc. Několik našich universitních profesorů zaujímá dnes vynikající místa na amerických vysokých školách (Basch, Hromádka, Hexner, Welck, Rouček); Martinů, Firkůšný a Novotná jsou ozdobami amerického hudebního života; Alexander Hackenschmidt (Hamid) a Hugo Haas uplatnili se vynikajícím způsobem ve filmu, Egon Hostovský je

uznaná osobnost literární. Je jistě zajímavé, že to jsou právě kulturní obory, v nichž Českoslovačci vystoupili nejvíce do popředí, daleko méně obory ryze praktické a technické, v nichž soutěž je nesnadnější.

A dnes: nelze očekávat, že by Amerika zmírnila své imigrační zákony nebo že by pro nás vytvořila výjimky. Na dohlednou dobu zůstanou v platnosti imigrační kvoty a nemělo by smyslu ani účelu domáhat se širších možností imigračních. Není toho také třeba. Každou kvalifikovanou silu potřebujeme doma a nekvalifikovaná síla se v Americe uplatnit nemůže. Ale kdo touží po poznání, po vzdělání, kdo v tom či onom oboru chce v Americe vsáhnout studovat nebo ukázat, co sám umí (nebo obojí), bude ve Spojených státech i nadále vždy vítaným hostem. Hostem, pravím. Navštěvní visum nebude proň problémem. Proto jest vítati počín zdejších vládních míst, že posílají do Spojených států nejprve studenty a studentky. Jde o znamenitou investici. Slyším, že na druhém místě jsou universitní profesori; vynikající odborníci ve svých oborech, kteří budou pohostinsky přednáseti na vědeckých sjezdech a na amerických universitách. Výborně! Ale jsou ovšem také američtí profesori, kteří měli by i naši mládež leccos co říci. Musíme se dohodnout s nimi nebo s příslušnými universitami, aby nám je sem na nějaký čas půjčili. V New Yorku funguje »Masaryk Institute« a spolek »Americian Friends of Czechoslovakia«. Jejich jedním statutárním úkolem je výměna profesorů a studentů. Vím ze zkušenosti, že je řada amerických studentů, kteří chtějí poznat náš stát a chtějí nějaký čas studovat na zdejších odborných a vyšších školách.

Oč se tedy přimlouváme, není dobrodružný export romantiků a pionýrů, nýbrž regulovaný vzájemný export a import nadaných sil, hlavně mladých lidí, ze všech oborů. Dětem českých rodičů v Americe by mělo být umožněno systematickým vybudováním stipendií, aby aspoň jednou za dobu studii mohly přijít do československých škol ve staré vlasti. Američtí starousedlíci si právem stěžují, že mládež v amerických školách se československé kultuře úplně odcizuje a je již v druhé generaci ztracena. Toho by nebylo do té míry, kdyby dětem a studentům z Ameriky bylo umožněno alespoň rok studovat zde.

Pak jsou tu noviny a novináři. O československém novinářství ve Spojených státech máme představy úplně nedokonalé. Československý novinář v Americe za daných okolností nemůže svobodně vykonávat politické nebo kulturní poslání, poněvadž je hmotně zproletarisován a úplně závislý na soukromém zaměstnavateli. Až na mízivé výjimky československý tisk ve Spojených státech si ani neuvědomuje, že by měl nějaké vyšší poslání. Novinář, který snad jednou s vlyčím praporem se takové míse ujal, je brzo nucen svinout prapor pod břemenem nádeničiny, jež slouží čistě denírní vydělečnému zájmu podniku. I tu by bylo záhodno a záslužně přemýšlet o tom, jak by se americkým žurnalistům československého původu umožnil aspoň roční pobyt a činnost v republice a vzájemně zdejšími novináři roční pobyt, studium a činnost ve Spojených státech. Jsem přesvědčen, že by to trvale prospělo oběma stranám.

Poslední dobou slyšel jsem o nově zřizovaných úřadech kulturních atašé. Myšlenka výborná. Budou-li pro svojí funkci náležitě připraveni a vyzbrojeni, mohou i v Americe vykonat mnoho. Práce je tam na léta a zbývá ještě celá řada bašt, na kterých si musíme vybojovávat slušným způsobem své posice. Ovšem: musíme věci nazvat pravými jmény. Nesmíme do neznámých poměrů jít s předpojatými metodami, které by mohly i škodit. Něco jiného je učit se, ohledávat terén a studovat; něco jiného je produktivně pracovat v ovzduší celkem soběstačném.

Závěr: Není zajištěn důležitý jen export skla a celulosy, nýbrž také vývoz lidí. Rozumný, uvážený, věčný, systematický. Žádné egoistické nebo protekční hledání úspěchů a výbojů, nýbrž vývoz jen nejschopnějších a nejvíce kvalifikovaných.

Dr. Jan Löwenbach.

Auto jako dopravní prostředek

Maličká předpověď: leccos bude u nás lepší, dosti kyselostí odpadne, až se pozná, že auto — je dopravní prostředek. Rychlý, dobrý, pohodlný, spolehlivý, užitečný. Leccos se zeptá: a divá se někdo na auto jinak? Ano. Divá. Auto dnes není jen dopravním prostředkem, ale také — reprezentací. A proto v presidiích, pomocných úřadech, v různých svazech a jinde řeší se velmi složité otázky, od které hodnosti třídy, od které hodnosti přísluší právo, aby

ten a ten jel tam a tam autem. Jsou složité spory o auta; když má auto ten, proč nemá auto já! A spor se nezmirní ani ujistováním, že nejde ani o něho, ani o to auto, ale o zásadu. To je naopak zlé. Spory kompetenční a spory o zásadu jsou v úřadech, svazech a jinde velmi svízelné. A proto bude velkým pokrokem, až se zjistí, že auto je — jen dopravní prostředek. Pro ministra, pro úředníka, který opravdu někam spěchá, pro zřizence, který rychle má někam dodat spis nebo pozvánku. Až se stane auto jen dopravním prostředkem, zmírní se také zavilé pohledy chodců, které provázejí na silnici každého, kdo jeden autem.

Nebude to ovšem tak snadné, neboť v české povaze je jakýsi sklon se reprezentovat. A tento sklon je velmi silný tam, kde tuto reprezentaci platí někdo jiný, státní pokladna, národní výbor, nějaký ten svaz. V době, kdy se tolik hubuje na státní auta, je dobře říci, že by státní administrativa měla mít více aut, neboť bude rychlejší, užitečnější. Ovšem s podmínkou, že tato auta budou zrychlovat státní a jinou administrativu a nebudou jen reprezentačním prostředkem.

Sel ulicí básník. Neměl auto s hlučným klaksonem. Nemá krásně zařízenou kancelář. A lidé zdravili a usmívali se, že potkali básníka, člověka, který něco znamená.

V. G.

O nové inženýrství

Rostoucí vliv techniky na lidstvo si někdo uvědomuje více, někdo méně. Ale větší rozdíl je v posuzování tohoto vlivu techniky. Lehce by bylo možno sestavit celou škálu úsudků o technice od nadšených až nekritických chvalozpěvů až k nevrlym hlasům: dejte pokoj s technikou! Vyvrátila svět z rovnováhy a což teprve její řádění za války!

Technika sama o sobě není vinna vším tím, co se jí přisuzuje. V podstatě však záleží na uspořádání společnosti, v níž technika pracuje. V SSSR je technika jedním z nejdůležitějších nástrojů stavby nového státu a života. Když čteme o naší dvouletce, jejíž stěžejní myšlenkou je zvýšení výroby investičních i spotřebních statků nad úroveň předválečnou, čteme také, jak velké slovo bude mít technika. Větší těžba surového železa, více elektrického proudu, železničních vagonů, traktorů, hospodářských strojů, pohonných látek, hnojiv, látek, obuvi, více bytů a mostů, průplavů a silnic, zde a jinde bude mít hlavní slovo technika.

Před válkou byl směr, který vycházel z techniky a od techniků, a usiloval o reformu společnosti. Byli to technokraté. Chtěli, aby pořádek společnosti se přizpůsobil stavu a vývoji techniky, aby páteří přestavby společnosti byla technika. Myšlenka sama o sobě nebyla zlá. Technokraté však zapomínali, že rozhodnutí není u nich, u mužů techniky, ale někde docela jinde, kteří stojí v popředí veřejného života, odkud vedli politické osudy a řídili hospodářský a sociální život národů a států. Proto také rozumné podněty a rady technokratů byly většinou slovem do větru. Měli pravdu, ale neměli mocí uplatnit své myšlenky. Technokratické myšlení neslo v mnohém znaky USA, kde se zrodilo. Pro naše poměry je příznačné, že podobná hnutí u nás už ve svých názvech kladla důraz na etiku. Tak tomu bylo s laborerismem, zejména však s hnutím etikokratickým, které je spojeno s krásnou postavou technika a myslitele ing. V. Felbera, který se, bohužel, nedočkal doby, kdy by jeho myšlenky našly půdu úrodnější.

Je dobře, že u nás v době, kdy je potřeba se podívat na techniku z jiného konce, vyšla kniha Dr. B. Poura »O nové inženýrství«. Podává stručný obraz techniky, jejího vývoje od primitivů až k vyhlídkám do budoucnosti; pojednává důkladně a strážlivě o světlech a stínech techniky, o vztazích techniky k přírodě (je vidět, že technické nejsou takové vandalové, aby s nimi nebyla řeč o kráse přírody a o tom, jak by se dala spojit užitečnost technického díla i krása přírody). Pojednává dobře o poměru techniky k člověku, ale hlavně obrací pozornost k tomu, kdo je hlavním nositelem technické práce. K inženýrům, k inženýrství, které přijímá jako vědu a umění.

Autor knihy »O nové inženýrství« je gen. tajemníkem inženýrské komory v Praze. Proto vidí inženýrství a inženýry tak, jak jsou. Jde mu o nové inženýrství, které chce vybudovat socialistický stát jako skutečnost. Proto také žádá, aby inženýr nezůstával při svém úzkém hledisku technicko-odborném, ale aby pojal svoji práci širěji, politicky. Je dobře, že žádá-li tato studie, vyšlá z inženýrského prostředí širší, hlavně hospodářské, filosofické, sociologické a politické vzdělání inženýrů. Je dobře, že právě z inženýrského

prostředí vychází podnětná studie, hlásící se k široké, vzdělané účasti inženýrů při přestavbě národní společnosti.

Bude hodně záležet na tom, aby inženýři nejen hlavou, ale i srdcem stáli na straně těch, kteří techniky chtějí užít pro dobrou věc. Nezapírejme si, že mezi inženýry je mnoho těch, kterým vítr, který u nás vane, se zdál příliš prudký, drsný, syrový. Důvodů je řada. Souvisí s tím, že mezi inženýry bylo a je — u srovnání s jinými skupinami — více těch, kteří, jak říkali, se o politiku nezajímají, že je ne baví, že na ni nemají čas. Není pak divu, že prudké politické a sociální zlomy je zastihly nepřipravené. A jeden z dalších důvodů: inženýři jsou přímo ve výrobě a vědí o různých potížích a chybách, křivdách a přehmatech hned z první ruky. Nic by však nebylo nesprávnější, než z těchto chyb a bolestí dospívat k úsudku tvrdšímu a hrubšímu, než je potřeba.

V. G.

politika

Karel Taraba

Kdo nám vládne - a jak?

K bolestně charakteristické scéně došlo před několika dny v parlamentě: Zasedali ústavně právní znalci. A zkoumali otázku účasti ústavodárného Národního shromáždění při tvoření ústavy. Jaká to otázka! A tu jeden z moravských poslanců — nebudeme stranu jmenovat, neboť jeho výrok je ukázkou myšlení některých poslanců všech stran — pronesl tuto historickou větu: »My do věci mluvit nemůžeme, musíme čekat, až lidé, kteří mají do věci co mluvit, rozhodnou...« Tak nějak to bylo. He, poslanec, který soudí, že sám nemá co mluvit do zásadních privileji všech skutečných parlamentů na světě.

Morální vítězství?

Mluví sociálních demokratů, poslanec John, navrhl, aby ústavně právní výbor zahájil práci na přípravách nové ústavy. Při bojovném hlasování byl poražen 18 hlasy k 5. Výbor se usnesl informovat se, co podniká vláda. Pak vstal lidovec Řehulka a povídá: »Morálně to vyhrál John.« K tomu se připojili národní socialisté, slovenští demokraté a i komunisté Smrkovský a Procházka. Všichni téměř, kdož obhájce práv sněmovny právě na hlavu porazili, se jednomyslně shodli po schůzi, že vlastně osobně s jeho názorem souhlasí. A ještě po ulici mu to říkali. Podivná to situace.

Jak vznikla? Každá vláda má tendenci přerůst parlamentu přes hlavu. V první republice tuto tendenci brzdila oposice. Dnes tvoří vládu celý národ a proto vláda cítí svou sílu. Právem. Vláda si zvykla již od května minulého roku na povinnost zvládnout každou situaci. Vcelku se jí to neobyčejně dobře daří. A udržela si mentalitu různé akčnosti, které si poslanci upřímně váží. Váha v parlamentu, to je zlatá mince. Má i svůj rub: nejistotu poslanců, prýšící z pochyb, zda pomalá a poněkud toporná metoda práce parlamentů předmnichovských byla vlastně správná. Není dnešní rychlý a účinný způsob vhodný pro moderní demokracii?

Pocit méněcennosti

Když se poslanec zpovídá, vyjdou ještě jiné pocity na povrch. Pocit méněcennosti, který se přenesl ještě z prozatímního Národního shromáždění. Tehdy poslanci nebyli voleni, strana je delegovala. A dnes? Deleguje je zas — k schválení voliči. Velký to pokrok: národ mohl volit mezi čtyřmi složkami Národní fronty. Avšak sebevědomí poslanců není právě posíleno vědomím, že je strana může kdykoliv zas odelegovat. Právě v těchto dnech ztrácí sněmovna hned dva své místopředsedy: Šoltéze a Böhma. Odcházejí z předsednictví (ne ovšem ze sněmovny), aby se mohli více věnovat práci na Slovensku. Tak zní oficiální zdůvodnění. Neznáme pozadí těchto dvou případů

Představme si na příklad anthologii ze současného českého básnictví: obsahovala by takovou všehochuť odstínů pocitu života a takovou rozmanitost vyjadřovacích forem, že bychom těžko hledali jakýkoliv citový postoj a jakýkoliv tvarový druh, který by tu nebyl zastoupen.

Jaké překvapení zažije naproti tomu západnický uzpůsobený člověk, začte-li se do básníků sovětských! Ocitl se především v oblasti jakoby úplně vybavené z onoho ducha experimentu, který vládne uměním západním a třeštil je v spleť různoběžných cest, které často nemají nejmenší spojitosti. Zde v Rusku roste umělecký projev zřejmě v docela jiných souvislostech. Tvůrčí projev je zde záležitostí jednotně zaměřenou a jednotně štěpovanou. Vymizela, či byla potlačena jako neplodné výhonky formová i pocitová zjitřenost, která ustavičně nervosně chvěje magnetickou střelkou západního umění a znemožňuje vytvoření obecného všeovládajícího kulturního stylu. U sovětských básníků jsou výkyvy výkladu života a světa tak nepatrné, že tu opravdu vzniká jednotící společný zorný úhel v zmocňování se skutečnosti. Dostal, jak známo, jméno socialistický realismus. Je v mnohém smyslu návratem k starému realismu devatenáctého století, jak vypadal v Evropě před tím, než vniklo do kvasu umění ono jitrivé semínko neúkojné, hledačské krise, jež je rozdulo v oslnivou mnohost proudů a směrů modernismu. Byl dotázán po rozdílech mezi socialistickým realismem a starým realismem měštanským, odpověděl profesor Bohumil Mathesius v debatě na letošním spisovatelském sjezdu, že socialistický realismus uskutečňuje jiný výběr fakt. To je patrná pravda. Při této zásadně stejné metodě ukázněně věcného popisu byl měštanský realismus epopejí světa a života pozvolna či rychleji se rozpadajícího, světa octnuvšího se za zenitem své životnosti a organického zdraví. Byl kritikou společnosti, ukazováním chorobných příznaků v jejím těle; i jeho diagnosa o stavu této společnosti byla převahou pesimistická: zněla na přebujení a vysychání přezrálých štáv minulosti.

Socialistický realismus je naproti tomu realismem mladého a racionálně roubovaného štěpu, jehož míza je pečlivě hygienicky čistěna a zbavována vši příměsí rozkolnické. Socialistický realismus je výlučně podporou světa rostoucího. Vybírá si jen ta fakta a ty postoje, jež se osvědčují jako ustalovače a urychlovače ve vývinu nové skutečnosti. Jeho duch je naveskrz aktivní. Zná jen jedinou vášeň: vášeň skromné a bezvýhradné oddanosti budoucímu. V neuvěřitelné kázní, která je mimo podezření vynucenosti (tak přirozeně působí), pěstuje sovětský básník náměty, které u nás obvykle dopadají křiklavě velkohubě. Patrně se odnaučil vyživat sám sebe a svou odlišnost a jedinečnost; naučil se zato s pokornou horoucností požívat, co je společné, lidsky živé v tepu mnoha srdcí. Sestoupil s piedestalu výjimečného individua k lidu a nachází za to opravdu jeho lásku. Krásný příklad tohoto nového citlivého společenství mezi básníkem a lidem zaznamenala nedávno Jarmila Glazarová v »Tvorbě«, líčíc, která byla přítomna »koncertu« jistě u nás neobvyklému: v naplněném a zbožně naslouchajícím sále přednášel celé hodiny básník Boris Pastěrnak z paměti své verše. I stávalo se prý, že se zajíkl a nevěděl dál. A tu mu bylo vždycky z publika ihned potichu přišeptáno ono chybějící slovo či verš přečetnými oddanými znalci jeho poesie a básník, vyplniv trhlinu své paměti, recitoval skromně dál. Je pak jistě pochopitelné, že mu taková ozvučnost jeho díla stojí za jakékoliv sebeomezení, jež si možná někdy musil ukládat, aby zachoval srozumitelnou a »realistickou« linii své tvorby.

V zmíněné anthologii DP, jež je dílem mnohaleté práce a vytríbené překladatelské zkušenosti Marie Marčanové, se čte báseň Vladimíra Lugovského »Dopis republice od mého přítele«. Když ty verše čteš, vzpomeneš si živě na Dyka a na jeho známou báseň z první světové války »Země mluví«. Tady mluví člověk se svou zemí,

ztožněnou se státem, a mluví s ní s citlivě přirozenou pokorou synovskou nebo snad spíš jako by klečel u zpočívání a zpovídal se ze svých vin a prohřešků proti ní, ze své slabosti a nedostatečnosti a ze svých upřímných předsevzetí, věnovat se celý její službě, neboť jak opakovaně praví: »Ty buduješ, tvoříš a staviš, ty vlakům velíš: jeď! a na každé čestné slovo mi kladnou dáš odpověď.« Zalyká se v každé strofě refrénem: »Mne vezmi a předělej zcela a lavinou strhni a nes!« — Tak vypadá typický postoj sovětských básníků. Je to postoj především hluboce a elementárně mravní. Jako za starého klasického realismu měštanského, je i socialistickému realismu mravní stránka uměleckého projevu tím nejdůležitějším. Nikoliv vznětem estetickým, nýbrž mravním navázal dnešní ruský básník spojení se svým čtenářem a teplo společného éthosu je úzce sblížilo.

Srovnáno s našimi běžnými představami o věci, má současná sovětská poesie vlastně ovšem minimálně lyričnosti: je prostá, až šedá, formálně nevýrazná a nevybojná. Ruská lyrika jako čisté umění slovné krásy a jako výraz individualistické duševnosti dožila s Gumilevem či Jerezinem. Lyrika jako soustředěný zkratkový záznam živelného temperamentu zanikla s Chlebnikovem a Majakovským. Lyrika socialistického realismu pozbyla mnohostrannosti básnického nástroje. Zprostněla, ale stala se zato mravní silou a páteří idealismu společně mnohanárodní vlasti. Je to drobná, solidní mace s vysokou platební schopností v širokých vrstvách lidu. Není v tom však něco, co je hodno závisti?

národní hospodář

Dr. Arnošt Chmelař

Nevyjasněné otázky plánování

Miníme reagovati několika poznámkami na úvahu, kterou pod tímto názvem napsal inž. Karel Doležal do čísla 23 »Dnešku«.

I.

Podle D. musíme především přesně vědět, co si pod plánovaným hospodářstvím představujeme a musíme se rozhodnouti pro určitý typ plánování. Různé typy plánování se podávají z toho, jak posouváme hranici mezi osobní svobodou a plánováním.

Plánování je pro nás nový pojem. Většina z nás měla o něm docela mlhavé představy na podkladě zpráv, které k nám pronikaly o provádění sovětských pětiletěk. O ideovém základu plánování jsme toho věděli velmi málo, o metodologii a o organizaci plánovací služby takřka zloha nic. Jaké byly z počátku rozpaky a tápání dosvědčuje ostatně samo znění dekretu prezidenta republiky z 25. srpna 1945 č. 63 Sb., o hospodářské radě: dekret se omezuje na zřízení nejvyšších plánovacích orgánů, neřeší výstavbu plánovací služby dospodu, nepodává obrazu o tvorbě plánu, nemá vyhovujících předpisů o schvalování plánu, o způsobu provádění plánu, o kontrole splnění plánu atd.

Dekret nepodává arci ani žádně definice plánování. Soudíme, že k tomu vedly velmi dobré důvody. Politické strany tak zv. národní fronty se poměrně snadno dohodly o košickém programu a o programu Gottwaldovy vlády, t. j. dohovorely se o tom, co se bude dělat v příštím roce nebo v příštích dvou letech. Bývaly by však zabředly do bezedných diskusí, kdyby se bývaly měly dohodnout, jak bude vypadat politická linie pro příštích 10 až 20 let a jaký má být zvolen plánovací typ. Není radno zatěžovat rodičí se věc příliš velkými břemeny. Jestliže jsme jednotni v tom, co chceme udělat v určitém, časově ohraničeném

kterými však nebyl žádný dům. Uprostřed trosek Fritz náhle zmizel. Domníval jsem se, že ho pohltila země. Jeho hlas se ozýval z hloubi pode mnou: »Sestupte dolů, touto cestou.« Našel jsem díru a lezl dolů. Octl jsem se na schodišti, vedoucím do sklepa. Museli jsme se plazit, abychom se dostali skrz, ale šlo to. Stáli jsme naproti dřevěným dveřím, a Fritz zaklepal podle hesla předem smluveného.

Dveře se otevřely. Vzkročili jsme do větší, osvětlené místnosti, která vypadala jako bývalý vinný sklep. Místnost byla pěkně zařízena, i když každý kus nábytku byl jiného původu. Vzadu na zemi bylo v matném světle vidět matrace. Zdálo se, že všichni mluví současně. Zazníval smích, ale jakmile jsme vstoupili, všichni ztichli. Dvanáct dětí na mně vyděšeně hledělo. Měl jsem nepříjemný pocit, že jeden z nich, kterého jsem považoval za vůdce tlupy Paula, přemýšlí o tom, že mě zastřílí. Jeho ruka stále svírala v kapse pistoli.

Fritz zavolal, že jsem spolehlivý a že bere za mne odpovědnost. Paul, dlouhý, černovlasý, dobře vypadající hoch, se pohrdlivě usmál a vytáhl ruku z kapsy. Byl jsem vyzván, abych se posadil. Chtěl bych se napít? Než jsem mohl odpovědět, prohlásila dívka, že Američané pijí pouze whisky, a v příštím okamžiku stála přede mnou láhev právě Johnny Walker.

»Skleničku pro pána?« volal Paul.

»Kde jste to vzali?« zeptal jsem se překvapeně. Následoval chvíli ticho. Potom Paul řekl: »Otázky nejsou dovoleny.«

Více jsem se již na nic neptal, ale ostatní začali pomalu, velmi pomalu mluvit. Vypadalo to, jako by byli unaveni stále stejnou společností a že jsou rádi, že si mohou s někým promluvit. Asi proto mně všechno řekl. Zíjí zde již několik měsíců a pokud na nich záleží, žili by zde třeba na věky. Co jiného by měli dělat? Chodit do školy?

»Učitelé jsou idioti,« říkali, »všichni dospělí jsou idioti, protože nás dostali do této kaše.«

Wolfgang řekl: »Naši rodiče nemají co jíst, museli bychom hladovět s nimi.« Wolfgang byl malý, skoro ještě dítě, ale jeho oči byly tvrdé a ústa pevně sevřená.

»A policie? Ještě větší idioti. Nenajdou nic a nikoho.«

»Kdyby sem někdo přišel, zastřílíli bychom ho.« Byla to Paula, dobře vyvinutá, asi sedmnáctiletá blondýnka. Byla hezká a věděla to. Měla na sobě široké dlouhé kalhoty a živůtek, upravený ze šátku. Byla namalovaná theatrálním způsobem a kouřila cigaretu za cigaretou.

Jeden z hochů řekl: »Nač střílet? Paula se postará o každého strážníka.« Všichni se začali smát, mimo Paulu, která volala: »Nechte toho, ano?«

»Kdybychom se báli policie, měli bychom hlad,« řekl Fritz. Usmál jsem se, neboť jsem si vzpomněl, jak jsem se s Fritzem seznámil.

»A vy všichni žijete z krádeží?« Ozval se hlasitý odpor. Paul vyskočil a umlčel ostatní. Pak se ke mně obrátil: »Krádež je tvrdé slovo, pane.«

Čekal jsem. Všichni mlčeli. Konečně Paul řekl: »Krádež? Co je to krádež? Komu dnes něco patří? Jestli někdo něco má, ukradl to. Máme právo na život. Jinak bychom museli hladovět.«

Jistě nehladověli. Později mi ukázali své zásoby. Viděl jsem sta plechovek masových konserv, kondenzované mléka, zeleniny, hory cigaret, balíky látek, plechovky benzínu, fotografické aparáty. Všechno kradené zboží. A to nebylo ještě všechno. Vůdce tlupy dopravoval potraviny z okolních vesnic do města, a co bylo ve sklepech, byl pouze přebytek, neboť většina zboží nikdy ve sklepech ani nebyla. Když jsem byl s Paulem sám, ukázal mně látku na svůj nový oblek. Řekl jsem:

»Ale to, co děláte, je hrozně nebezpečné. Jednoho dne vás přece jenom dostanou.«

»Neříkejte to ostatním, není to dobré pro morálku, víte? Vím, že máte pravdu. Včera chytili tři podobné tlupy jenom v této části města, hochy a děvčata jako my.«

»Je mnoho podobných tlup v Berlíně?«

»Několik tučů.« Vida můj údiv, usmál se.

»Pane,« řekl, »kde jste žil? Na Měsici?«

O několik dnů později jsem stál s Wolfgangem před jeho školou, kam chodil ještě před šesti měsíci a kam by měl chodit každé ráno. Nechodí, poněvadž »školy jsou idiotské a nic se tam nenaučíte.« Slyšeli jsme zvonění.

»Je po vyučování,« řekl Wolfgang, »teď půjdou domů.«

Za okamžik byla ulice plna mluvících a křičících dětí.

»Omluvte mne na chvíli,« řekl Wolfgang a přešel ulici

ke skupině hovořících hochů. Stáli proti sobě a vzrušeně se dohadovali. Všichni měli v ústech cigarety, i hoch, kterému nemohlo být víc, než jedenáct.

Wolfgang se vrátil se špatnou náladou.

»Těžko se dnes obchoduje,« bručel, »příliš mnoho konkurence.« Brzy jsem uviděl, co tím mínil. Několik mužů stálo opodál a mluvalo s Wolfgangovými přáteli. Muži po chvíli otevřeli své kufry a plnili je zbožím, které hoši vyprazdňovali ze svých aktevek. Byl jsem příliš daleko, abych poznal, co to bylo, ale viděl jsem, jak muži vytahují z kapes tlusté svazky bankovek.

»Platí lepší ceny,« poznamenal Wolfgang hořce. »Obchody jsou čím dál, tím více obtížnější.« Potom rychle dodal: »Musím jít,« a ve chvíli zmizel za rohem.

Vtom vycházel ze školy učitelé, hubení, trpící podvýživou a bídně oblečení. Poznal jsem je ihned, protože, proti svým žákům, nekouřili. Sledoval jsem jednoho a promluvil k němu. Vysvětlil jsem mu, že se zajímám o problémy německé mládeže, a nabídl jsem mu cigaretu. Lačné ji uchopil:

»Ovšem, vezmu si, nemůžeme si dovolit kouřit, cigareta stojí 8 až 10 marek. Dostávám po zaplacení daní asi 450 marek a mám ženu a dvě děti.«

»Vaši žáci ale kouří,« poznamenal jsem.

»Mohou si to dovolit,« řekl. Za chvíli pokračoval: »Moji žáci vydělávají denně víc, než já za celý měsíc. Někdy mi dají cigaretu. Já vím, měl bych odmítnout, ale když kouříte, necítíte tak hlad.«

»Ale nemají hoši zakázáno kouřit?«

»Theoreticky ano, ale kdo se o to dnes stará? Co dnes znamenají zákony? Ale nemůžeme vinit jen děti. Na příklad moje třída, hoši kolem osmnácti. Vědí méně, než za mých časů musely vědět čtrnáctileté děti. Ale většina z nich byla na vojné anebo u Volkssturmu. Naučili se spoustu věcí, které se ve škole neučí. Naučili se hledětí smrti v tvář, a samozřejmě pít, kouřit a chodit se ženami... A nyní mají chodit do školy a přestat i kouřit? To nemůže nikdo očekávat. Před několika týdny mě žáci požádali o desetiminutovou přestávku každou hodinu, aby si mohli zakouřit. Kdybych ty hochy potrestal, co by se stalo? Přestali by chodit do školy, a proto jsem se rozhodl nechat je kouřit.«

»Ale jak si mohou hoši kupovat cigarety?«

Usmál se. »Nevíte? Moji žáci si vydělávají spousty peněz na černém trhu. Škola sama se stala částí černého obchodu. Během mých hodin se vyměňuje nejcenější zboží, cigarety, maso, cukr, hedvábí...«

»Kradené?«

Přikývl. »Kde by je jinde brali? Proč to dovolím? Poněvadž se bojím, ano, bojím se o svůj život. Myslím si, že by mě asi zabili, kdybych jim zabavil třeba Leicu. Víte, hrozili mi tím již několikrát.«

»A rodiče?«

»Proč se jich nezeptáte přímo?«

Asi za půl hodiny jsem seděl naproti malému, asi čtyřicetiletému muži, městskému zaměstnanci. Obýval se svou ženou, tchyní a patnáctiletým hochem dvoupokojový byt. Byl šťastný, že dostal byt přidělen, i když neměl okna a do místnosti přšelo. Muž se právě dověděl, že jeho syn byl uvězněn pro prodávání kradeného zboží na černém trhu.

»Emil není zloděj,« prohlásil vzrušeně. »Není zlý hoch, ale oni ho zkazili. Varoval jsem ho tisíckrát, ale rodiče jsou bezmocní, nikdo jich neposlouchá. Duch Hitlerovy mládeže je stále ještě zakořeněn.«

»Kdyby se však dospělí snažili jim vše vysvětlit...«

»Vysmáli by se nám, říkají, že jsme senilní, že nerozumíme době. Nemůžeme je ani uživit. Nevěřte ale, že všichni rodiče mají stejné názory, jako já. Znáám lidi, právě v tomto domě, kteří považují za správné, že jejich děti kradou. Vždyť, proboha, žádný nechce, aby zemřel hladem.«

»Říkáte, že každý hoch je zloděj?«

»Ano, všichni jsou, všichni, do jednoho.«

Odešel jsem na policii a vyhledal oddělení pro mladistvé provinilce. Našel jsem poměrně mladého úředníka s inteligentním obličejem a ostrým, nepokojným pohledem za silnými brýlemi.

»Všichni do jednoho?« Zakroutil hlavou. »Zaplat Bůh, tak zlé to ještě není, ale říkám vám, že víc než polovina berlínské mládeže by měla být ve vězení. A to, myslím, stačí. Neznamená to, že všichni kradou, ale nebyt jich, nebyl by

rádi připouštíme blahodárny účinek zvěčnění u programu dlouhodobých investic, nezdá se nám kynouti odtud žádný prospěch při pokusech vytýčiti hospodářsko-politickou linii na desítky let.

III

Je řada otázek, které by si zasloužily veřejného pojednání, jak po něm volá D. Patří k nim zajisté otázka, již se dotýká D., »jak v plánovitém hospodářství rozřešiti problém racionální distribuce výrobních činitelů a tím rozřešiti i problém hospodárné výroby«.

Možno naznačiti ještě několik jiných.

Uvědomujeme si, že plánování má růsti zdola. Nové možnosti a zdroje odkrývají především ti, kdož stojí těsně u těžby a výroby. Lidé v místě znají nejlépe potřeby kraje. Odtamtud přicházejí objevné a nejsnáze uskutečnitelné podněty. Náš první plán je sestavován spíše shora. Za daného stavu věci to nešlo jinak. Není vyloučeno, že bude o něco více vzdálen života, než by tomu bylo jinak. Leccos se dá napravit při konkrétní plánovací cestě směru druhu činnosti, prostoru a času. Jde na př. o to, aby t. z. regionální plánovací cesta byla čínorodě zapjata aspoň při provádění plánu.

Tím se dotýkáme otázky naší organizace plánovací služby. Příslušná úprava je mezerovitá a zvolená řešení nevyhovují. Pro dvouletý plán je nejaktuálnější problém organizace provedení plánu a příslušné kontroly.

Hospodářský plán neobejme celé národní hospodářství, dosti velké úkoly zůstanou mimo plán. Pokud jde o alimentování obou částí, použijeme asi vydatné institucí, utvořených řízeným hospodářstvím, snažíce se vdechnouti do nich nového ducha. Jak zajistíme, aby sektor mimo plán nenarůstal na úkor sektoru plánovitého hospodářství, což by bylo při jistých kazech naší národní povahy docela možné?

V relacích důležitých pro výrobu budou patrně formy řízeného hospodářství nadále nahrazovati volný trh.

Jak nahradíme účinky volné soutěže? Jak tvořiti ceny?

Musí býti důrazně sledováno zřehodárnění veřejné správy a vnitřní ekonomisace celého podnikání. S tím souvisí potřeba odděleného financování investic a provozu, zaměření podniku k jedinému peněžnímu ústavu, aby mohla býti prováděna kontrola penězi (korunou).

Musí býti všemi prostředky zvedána soutěživost mezi podniky a pracujícími. Vedle method osvědčených jinde dlužno najíti další metody, odpovídající našemu národnímu charakteru.

Jak se budou utvářet zakázkové a dodávkové vztahy mezi podniky?

Jak se projeví odpovědnost těch, kdož budou plniti plán?

Jak budou hrazeny ztráty, které vzniknou z nepřesné funkce plánovací soustavy (na př. nezaviněné opožděná dodávka surovin nebo stroje)?

To je několik otázek — a dalo by se jich uvésti ještě daleko více — do jejichž řešení by mohla zasáhnout veřejnost věcnou diskusí. Byl by to zvlášť účinný způsob propagace dvouletého plánu.

do ba a lid é

Curt Riess

Německá mládež dneška

Bylo to v Berlíně, v 10 hodin dopoledne. Hoch, asi desetiletý až třináctiletý, který měl být ve škole, stál nečinně na nároží ulice. Ruce měl ponořeny hluboko v kapsách a na zádech nesl prázdný tlumok. Pískal si a zdálo se, že na něco čeká.

Náhle se v zatáčce objevilo americké vojenské nákladní auto a hoch využil zpomalení jízdy k tomu, aby naskočil. Sledoval jsem je se svým autem. Asi za 10 minut objíždělo auto jiné nároží a opět zpomalilo jízdu. Hoch toho využil a seskočil. Chvilí se díval za odjíždějícím autem a pak, loudaje se dále, začal opět pískat. Po několika minutách chůze náhle zmizel v jednom domě. Jeho tlumok však již nebyl prázdný. Masové konzervy, kondensované mléko nebo cigarety?

O několik dnů později, na jiné berlínské ulici, se ke mně přiblížil hoch asi šestnáctiletý. Domníval jsem se, že jde právě ze školy, poněvadž nesl aktovku. Chvilí si mě zvědavě prohlížel a pak se zeptal, jestli bych nekoupil máslo, cukr nebo mouku. Jelikož jsem mu ihned neodpověděl, vysvětloval mně, že má ještě jiné věci na prodej. Právě koupil krásný kožich, 12.000 marek by bylo za něj málo, a dostal jej za 11.000, prohlásil, a současně mi jej nabízel se slovy: »Pro vaši přítelkyni.«

Tentýž večer, okolo desáté hodiny, stál jsem na nároží jedné berlínské ulice. Byla skoro úplná tma, neboť ulice byla velmi špatně osvětlena. Náhle se mě dotklo děvče, skoro ještě dítě, malé a žalostně hubené. Mluvil o lámanou angličtinou: »Mohu vás doprovodit?« Zdálo se mně, že tato slova vyslovila již alespoň stokrát před tím. Podíval jsem se na ni. »Jmenuji se Frida,« řekla. Potom se na chvíli odmlčela, a po chvíli dodala: »Jistě máte cigarety a čokoládu?«

Takový je Berlín v létě 1946.

Seznámil jsem se s nimi náhodou. Jsem si jist, že si nepřáli, abych věděl, kde se ukrývají, neboť to bylo příliš nebezpečné.

Stalo se to takto:

Čekal jsem ve svém voze na přítele. Náhle jsem zaslechl zvuk, jako když někdo běží o život. V příštích vteřinách se otevřely dveře a jakýsi hoch skočil dovnitř. Těžce dýchal, vrhl se na sedadlo vedle mě a sápal: »Prosím vás, neposílejte mě zpět, prosím, prosím,« stále opakoval. Byl to hezký hoch, se světlými vlasy, které mu padaly do čela. Později mi řekl, že se jmenuje Fritz. Za několik vteřin se přifitil dva berlínští strážníci. Bylo vidět, že někoho hledají, ale za chvíli zmizeli za nárožím. Fritz čekal, až jejich kroky utichly, a chtěl vystoupit.

»Něco jste zapomněl,« řekl jsem a chytil jsem ho za ruku. Na sedadle vedle mne byl větší balíček.

»Jak jsem to jen mohl zapomenout,« řekl s předstíraným údivem.

»Chtěl jste to nechat tady, je to asi horké, co?« řekl jsem.

»Chcete mě dát zavířit?« tázal se.

»Mohl jsem tě dát zatknout před minutou,« odpověděl jsem, a on s ulehčením vydechl. Okamžik se mně zdálo, že se rozpláče, ale brzy se ovládl. Potom mně vyprávěl svůj příběh.

Byl členem jedné tlupy. Bylo mu 16 let, žil kdesi ve východním Německu a za útěku před postupující Rudou armádou ztratil matku. Možná, že dosud někde žije. Otec padl ve válce již před dvěma roky. Fritz přišel do Berlína sám a neznal zde nikoho. Když se potuloval ulicemi, připojil se k němu hoch asi stejného věku a vzal ho do svého úkrytu — sklepa v částečně zničeném domě.

Fritz zůstal v tomto úkrytu, který se stal jeho domovem. Jak se živil? On a ostatní kradli, co potřebovali. Tisíce domů bylo částečně zničeno; dostanete se do nich snadno a najdete si, co potřebujete: pohovku, koberec, něco k jídlu, něco k pití. Těsně před koncem války přišli do jejich úkrytu další tři členové, děvče asi patnáctileté, jménem Lisa, a dva hoši. Lisa utekla od svých rodičů, když opouštěli Berlín, Paul, kterému bylo 18 let, uprchl od Volksšturmu. Třetí, Robert, nikdy o sobě nemluvil a nikdo nevěděl, odkud přišel. Stal se později kuchařem celé tlupy.

Během prvních dnů ruské okupace Berlína se děti, které věděly o podzemním úkrytu, rozhodly, že zůstanou i nadále v podzemí. Tlupa byla oficiálně založena a Paul byl zvolen náčelníkem. Bylo jich 14, mezi nimi dvě dívky. Nejmladší člen byl Wolfgang, kterému bylo teprve dvanáct, většinou ostatních bylo patnáct či šestnáct let.

Toto všechno mně Fritz vypravoval bez pobízení. Potom řekl: »Musíte se s nimi seznámit. Odpovědnost beru na sebe.«

»Dobře, a kde je to?«

Chvilí přemýšlel. »Lepší bude, když necháte auto tady, policie, víte...«

Opustili jsme vůz, přešli několik ulic a prošli dveřmi, za

svátku nezávislosti. A hned po krátké oslavě rozchod do výborů, které by tento vrcholný zákon prozkoumaly ve všech důsledcích a doplnily všude, kde toho bude třeba. Parlament má právo povolávat si znalce. Jak vhodná to příležitost k splnění vládního slibu z 8. července t. r., v němž »vláda prohlašuje že při své odpovědné činnosti bude těsně spolupracovat s ústavodárným Národním shromážděním pro blaho národa a republiky«.

Na dvouletce pracoval úctyhodný zástup znalců z mimoparlamentních řad: universitní profesori, úředníci, odboráři, družstevníci a odborníci politických stran. Bylo by plýtváním sil, kdyby parlament nepoužil jejich životních zkušeností i znalostí materie dvouletky. Obě tyto kvality jsou u některých znalců mimořádně veliké.

Nestačil by rozpočtový výbor. Rozumná organizace by přibrala výbory zemědělský, průmyslový a zejména i ústavně právní. Lze uvažovat i o zvláštním výboru pro dvouletku, v němž by se konečná redakce plánu soustředila. Rozumná organizace by umožnila zvládnutí všech prací v několika málo týdnech, takže by se s prováděním dvouletého plánu skutečně mohlo začít včas, t. j. 1. ledna 1947. A ještě jednu výhodu, a to nemalou, by mělo takové řešení: připuštěním většího počtu lidí ke konečnému dotvoření dvouletky by umožnilo obeznámit tisk s jejím obsahem a dosahem postupně. Tím by široké vrstvy národa nebyly postaveny náhle před hotovou věc. Celý národ by se mohl v této poslední fázi několika týdnů účastnit na tvoření plánu, který dá směr milionům lidí pro dva roky a v důsledcích pro dobu několika generací. Zná-li někdo dokonalejší, demokratičtější a lidovější způsob řešení, necht' vystoupí.

Je v lidské povaze, že pracujeme nadšeněji na provádění těch opatření, která jsme směli spolutvořit.

A znovu: ústava

Předložme k podrobné úvaze zajímavé usnesení předsednictva národní socialistické strany:

«... Poněvadž vláda ve svém programu, schváleném všemi stranami Národní fronty a také celým parlamentem, prohlásila, že považuje za svou povinnost navrhnout Národnímu shromáždění takovou ústavu, která zaručí, že lid bude vskutku zdrojem veškeré moci, nelze upírat tedy vládě právo konati přípravné práce pro osnovu ústavy. To však ne vylučuje, uzná-li to parlament za vhodné, aby se sám uchopil vlastní iniciativy a připravil svůj vlastní návrh ústavy...»

Potud národní socialisté.

Jejich odpůrci říkají poněkud zlomyslně, že jde o typickou národně socialistickou politiku »dvou železek v ohni«. Jejich stoupcí v tom právě vidí demokratickou syntesu, která podporuje iniciativu obou orgánů. Přátelé, hádejme se o takových věcech — to je zdravé, protože nelze se ani hádat dosti účinně bez přemýšlení o základních věcech.

V den, kdy tento článek bude v sazbě a lámán do sloupce, má se sejit ústavně právní výbor sněmovny. Sejde-li se, budou snad mít čtenáři zároveň s tímto číslem »Dneška« v ruce denní tisk se zprávou o osudu návrhu spojit v práci obě vládní komise, tedy zástupců Národní fronty a znalců s parlamentním výborem, pracujícím na ústavě. To by bylo řešení, které by nenutilo k ústupu ani vládu, ani parlament. A dalo by oběma dostatek času pro přípravu ústavy.

Čas, čas, čas

Bývaly doby, kdy vláda a úřady si ponechávaly mnoho měsíců na vypracování osnov, které pak parlament musil promyslet, jak když bičem mrská. Lze ho jen teple pohladit za to, že se tomu bránil.

Nastala druhá etapa: lhůtník pro práci úřadů a různých vládních komisí. Poděkujme vládě vřele za tak moudrý pokrok. A doufejme, že již náležitě pronikla zkušenost s meziministerským připomínkovým řízením, že plývá časem státních úředníků tak rozmarně, že není přehnané nazvat je slovem nemožné. Dosud často stačí, aby jediný úřad nepodal své připomínky včas a celé řízení je zdržováno a sabotováno. Není možné připomínkové řízení zrušit, protože některá ministerstva dávají přednost zájmům stranickým před povinnostmi k republice. Naopak, je třeba, aby výživa věděla, co dělá zemědělství a aby zahraniční ministerstvo občas poznalo úmysly a závazky, jež se objevily na ministerstvu zahraničního obchodu anebo průmyslu. Jen tak lze zabránit kalamitám, jež vznikly se zeleninou nebo v jednání s jugoslávskými přáteli.

Nesmíme ztrácet ani zeleninu, ani přátele, ani čas. Proto je snad vhodné meziministerská řízení terminovat: když některý úřad nepodá své připomínky včas, ztratí právo je podávat.

Avšak zároveň musíme mít administrativu pružnou a rozumnou. To znamená: nelpět na lhůtách, když výjimečným jejich prodloužením získáváme možnost uvarovat se velkých chyb. Nepřeme se o data a o formule slov, když jde o velké hodnoty, jako při dvouletce a při ústavě. Nezcitelným předpokladem demokracie je přece vzájemná důvěra — a jejím zase předpokladem nezbytnost jednat vždy, všude a za každých okolností čestně a bez stranických úmyslů. Což opravdu ještě někdo myslí, že lze vybudovat socialismus — tedy nejslušnější řád mezi lidmi — bez naprosté slušnosti v rozhodující fázi jeho tvoření? Což opravdu ještě někdo soudí, že lidé budou z hloubi srdce věřit ve strany, tisk, vládu, úřady a parlament, když se všechny tyto složky navzájem po straně i veřejně obviňují z neslušnosti? Jak malé a směšné jsou dílčí zájmy v okamžiku, když klademe základy k největšímu dílu v dějinách republiky! Ne, přátelé, bez větší mravnosti to skutečně nepůjde!

literatura a umění

Jaroslav Janů

Čteme sovětské básníky

Na okraj nové anthologie Družstevní práce

Člověk, zvyklý dívat se na umění očima západní kultury, má za přirozené asi tyto názory: ať je básníkem či čtenářem, umění je mu nezadatelná oblast svobodného dobrodružství ducha. Půdou a východiskem umění takto pojímaného je proto nejistota, problém, pokus. Hrdost údělu umělce je v tom, že okusív z hloubi problematičnosti života, je si vědom, že jeho obraz života bude v podstatě hodnocen jen podle pravdivé a přesvědčivé síly své upřímnosti. Jinému mravnímu hodnocení není se mu zpravidla vystavovat, neboť za rozhodující v posuzování uměleckého díla se považuje — kromě tradičních hledisek řemeslně estetických — jeho objevitelská pronikavost a novost v pohledu na život a na svět. Modernímu západnímu umění se takto současně dostalo dalekosáhlé role v dramatu lidského poznávání; svobodným hledatelem pravdy skorem přestal být filosof, neboť jeho místo zabral básník. V tomto svobodném umění spatřují lidé západu nejkrásnější odraz nesmírného bohatství života a jejich smyslu, srdce i duše si navykly na lázeň v nekonečném oceánu básníků, zkrížovaném průzkumnými plavbami a odvážnými norci. Prostým důsledkem tvůrčí svobody západního umění stal se pak obraz, jehož povahu dobře vystihneme srovnáním s pestře bující přírodou.

natolik, abychom mohli tvrdit: byli odelegováni. Pro posouzení celkového rozdělení moci postačí, řekneme-li: strany mají dost moci, aby takovou věc provedly, kdykoliv a kdekoliv to za vhodné uznají. Strany — to znamená v praxi někdy i předsedy stran. Dokáže-li nám někdo, že se v tomto odhadu mýlíme, budeme mu vděční. Než se to však stane, máme snad právo setrvat na svém úsudku.

Vést důkaz o opaku je zajisté úkol přetěžký; není známo, že by se mezi třemi sty poslanci byl našel jediný, kdo by byl ochoten hájit svou pravdu až do těch důsledků. Krotký to sbor, který dnes zasedá v bývalé peněžní bursě. Někteří v něm zasedají jen krátce; je třeba připustit, že měli dosud jen málo času k důkladnému zkoumání svého svědomí. Zbývá theoreticky něco přes rok a půl k vytvoření nové ústavy. Pak se bude volit nová sněmovna právě podle nové ústavy. Ale jen několik týdnů zůstává k vytvoření nových precedentů; setrvává-li dnešní sněmovna až do odhlasování dvouletky v hraní druhých houslí vedle vlády, pak se již nikdy nedostane k úloze primáse ve věcech zákonodárných. Ani ona, ani sněmovny budoucí. Historická to odpovědnost.

Právo veta

Ne, nikdo dosud se nevzbouřil. To je objektivní pravda. Vedle ní má, zdá se, jistou váhu i pravda subjektivní: přesvědčení, které převládá mezi všemi poslanci, s nimiž jsme mluvili o tom, že jednotlivci nemají mnoho naděje na úspěch, kdyby se o to pokusili. Nemluvili jsme s velkým počtem; připusťme předem, že omyl v této věci nemůžeme vyloučit. Jak rádi bychom se mýlili!

Nevyzýváme snad k zásadnímu negativismu vůči vládě, ne, to by ovšem byla zrada na zájmech národa. Národní fronta je jediné možné řešení za daných poměrů. Nevyzýváme k bezuzdnému individualismu jednotlivých poslanců vůči stranickému kolektivu, to by bylo šilenství. Zdá se nám však, že kolektiv-parlament nekoná svou funkci v poměru ke kolektivům jiným: vládě, Národní frontě a stranám.

Nevolený, prozatímní parlament byl místem pro pronášení oficiálních projevů. Zákonodárnou práci konal jen v poslední fázi. Někdy opravoval češtinu, doplňoval čárky, měnil slovosled a přehazoval paragrafy. Záslužná to práce — ale jen k ní svoláván nebyl. Mezi našimi 300 poslanci je příliš mnoho zkušených lidí, abychom jich užívali na takovou práci. Když se vyskytla jakákoliv věc politická, stačilo, aby se v prozatímním parlamentu proti ní vyslovil zástupce jediné strany a parlament nemohl rozhodnout. Věc byla dána s pořadu a přenesena mimo parlament, buď do vlády nebo do Národní fronty. A parlament mohl pokračovat teprve, když tam došlo k dohodě. Touto cestou se některé osnovy zákonů docela ztratily z dohledu, jako osnova o majetku stran. To byla významná reforma — prosím vás, přátelé, kde je?

Nepolitický sbor

Když se poslanec zpovídá, lze z některých úst slyšet i takovéto věty: »Jsme vlastně již skoro nepolitický sbor. Rozhodujeme o podružných věcech. Na ně navěšíme řadu politických projevů, abychom to poněkud zatušovali před veřejností i před vlastním svědomím.« Jindy jsou slova jiná, avšak méně hořká: »Je-li rozprava o velké politické věci, omezí nám předsednictvo možnost projevu. Máme prakticky pět až osm hodin, to je tak hodinka pro každou stranu. Všimněte si, jak tento problém řeší generální tajemník národních socialistů: omezí se na výčet politických skutečností, ale nemá čas je rozebrat. Avšak jde-li o věc politicky nevýraznou, bez stranické příchuti, pak máme někdy i neomezenou volnost vyjadřovací. Zákon o Lidicích mohl být schválen při dobré režii manifestační jednotou za několik minut. Stačilo prohlášení zpravodaje. Avšak na tribunu vystoupilo šest anebo kolik řečníků a každý přirozeně povídal celkem totéž.«

Jinak vyhlíží věc v plenu, jinak ve výborech. Ale

i poslanci, kteří se spíše soustřeďují na práci ve výborech, si znovu a znovu stěžují v podstatě na týž zjev: právě pro důležitou práci bývá nejméně času. Stalo se, že prodloužení jednoho dekretu bylo příslušným ministerstvem navrženo tak pozdě, že zpravodaj výboru — již v této, volené sněmovně — neměl ani čas vypracovat písemnou zprávu. Před sněmovnou čekalo auto, aby odvezlo odhlasovaný zákon ihned k prezidentu republiky. Kdyby sněmovna pracovala na věci jen jediný den, vypršela by platnost neprodlouženého dekretu a nastalo by v a c u m i u r i s.

Zákon o podpoře válečných poškozců musil být odhlasován tak rychle, že se teprve po odhlasování ukázalo, jak je nedostatečný. Rozpočtový výbor neměl čas osnovu ani celou přečíst. Slo o miliohy korun.

Parlament a dvouletka

Při dvouletce půjde o miliardy. Proto sněmovna přivítala s velkým uspokojením slib předsedy vlády, daný znovu 12. září, že dostane osnovu tak, aby ji mohla schválit do 28. října. Prokazuje to porozumění vlády pro snahy sněmovny. Ale poslanci, kteří jsou zároveň členy Ústřední plánovací komise, nejsou jednotni v názoru, kolik týdnů před 28. říjnem sněmovna zákon dostane. Vládě bude předložen teprve začátkem října, takže na skutečnou práci sněmovny zůstanou dva, nejvýše snad tři týdny. A někteří členové sněmovny se neřadí pocitem, že i tři týdny jsou pro nejdůležitější z našich zákonů málo.

Jde o podklad veškeré budoucí hospodářské činnosti a o jednoho ze dvou vrcholných děl zákonodárných. Přípravy dvouletky jsou skončeny. Základy jsou hotovy, avšak mnohé z významných otázek zůstávají dosud otázkami i pro Ústřední plánovací komisi. V pondělí 16. září, kdy tato úvaha musí do tisku, není dosud rozhodnuto, bude-li zákon o dvouletce z zákonem ústavním nebo obyčejným. Zákonem ústavním by vláda na parlamentu žádala právo vydávat v rámci dvouletky nařízení, která by měla platnost zákona. Obyčejný zákon by musel být propracován do takových podrobností, aby k jeho plnění stačila prováděcí nařízení.

Dá parlament vládě právo vydávat nařízení s účinností zákonů? Stačí Ústřední plánovací komise vypracovat takovou osnovu, aby toho nebylo třeba? To ještě dnes, v druhé polovině září, nelze říci.

Theoreticky parlament mohl tlačit na vládu, aby prodloužila o několik málo týdnů dobu určenou pro práci Ústřední plánovací komise. Tím by ovšem vláda utrpěla na prestiži; nesplnila by slib několikrát opakovaný. Dalo by se namítnout: co je důležitější — prestiž anebo řádně propracovaná osnova dvouletky? Avšak prakticky je naděje na toto řešení neveliká. Pak ovšem vláda může jen nátlakem zamezit tomu, aby se v parlamentě nevyskytla konstruktivní kritika; jedním z argumentů bude názor, který před časem formuloval šéfredaktor »Hospodáře« a který do jisté míry dosud nepozbyl platnosti: jde o program, ne o plán. Jde o vytýčení cílů a dnes i hlavních prostředků k jeho dosažení, ne o postup přesně vymezený kvantitativně i časově.

Zbývá možnost druhá: vláda předloží osnovu dvouletky natolik včas, aby ji parlament mohl odhlasovat 28. října. Parlament se této možnosti po náležitě úvaze vzdá. Jde o možnost, ne povinnost. Vláda se zavázala k včasnému předložení, parlament se však nezavázal k tomu, aby dvouletku 28. října odhlasoval.

Spolupráce s vládou

Nemusí dojít ke sporu mezi vládou a parlamentem, naopak. Parlament může v den naší státní nezávislosti velmi vřele vládě i plánovací komisi poděkovat za celou tu obrovskou práci na přípravě dvouletky. Může se slavnostně přihlásit k zásadám v osnově vytýčeným. A může zároveň zdůraznit nezávislost parlamentu na práci prováděné na mimoparlamentní půdě — jak vhodná to oslava

úseku, je odůvodněna naděje, že se dohodneme i o metodě, jak to provedeme. Dosavadní vývoj opravňuje snad k některému optimismu. Máme na mysli budovatelský program Gottwaldovy vlády, skutečnost, že všechny politické strany národní fronty se sešly k družné spolupráci na přípravě a provádění dvouletého plánu, jakož i usnesení vlády ze 16. VII. t. r. ve věci přípravných opatření k provádění budovatelského programu. Toto usnesení podnítilo už čilé a rozsáhlé přípravné plánovací práce. Přestalo údobí improvizací a plýtvání silami, časem i penězi, lidé jsou nuceni hospodářsky myslet, předvídat, odhadovat, počítat a kalkulovat, celému hospodářskému úsilí se dostalo výrazného usměrnění.

Tím nemá být řečeno, že je možné se pustit do plánování bez některých základních představ o podstatě plánování. Osmělujeme si dokonce tvrdit, že určité základní představy už ovlivnily rozhodování našich politických činitelů. Je soudíme, jednota mínění o tom, že předmětem hospodářského plánování má být u nás jednak vyřčení určitého cíle (stupně společenského vývoje) v jistém časovém období, přičemž semocně uplatní snaha formování určitým způsobem tento vývoj, jednak zjištění cesty prostředků, jak toho cíle dosáhnouti co nejúčelněji a nejhospodárněji, oboje na podkladě zevrubného rozboru hospodářské situace doma i za hranicemi, doplněného příslušnými prognosami do budoucnosti. Poněvadž pak nelze ulpěti na sestavení plánu, ale je potřeba se také postarat o provedení plánu — což je věc daleko nesnadnější — bude za jisté náležitosti k úkolům plánování všechno, co souvisí se zabezpečením provedení plánu. Už z toho se podávají některé cenné závěry, byť i povahy spíše negativní: plánování nebude u nás ve svém jádře systémem doporučení, jichž možno dbáti nebo nedbáti (tedy žádný konjunkturální výzkum!), provádění plánu se neobejde bez založení nepřehledné řady povinností.

Soudíme, že je věcně neodůvodněné a psychologicky škodlivé, když se plánování staví pojmově do souvislosti s omezováním osobní svobody. Není neomezené osobní svobody ani v hospodářském řáde liberalistickém. Důkladné omezení tkví především už ve skutečnosti, že kapitál je nahromaděn u několika jednotlivců, kteří mají osobní svobodu zcela privilegovanou. Podniky jsou vázány nejružnějšími reglementacemi, kartelovými předpisy, smlouvami o dílo atd., atd. Dělník je vázán pracovní smlouvou. Plánovitě hospodářství řeší příslušné problémy s jiného ústředního hlediska, zakládá sice povinnosti dosud neznámé, likviduje však současně celé skupiny dosavadních závazků. Je docela možná představa, že úhrn osobní svobody bude po zavedení určité plánovací soustavy stejný (nebo ještě větší, než tomu bylo dříve) o omezení lidské svobody, vyplývajícím z válečného zřízení hospodářství ani nemluvě (jako to ostatně sám D. vyznává ve svém spise, str. 180).

D. správně vystihuje, že k metodám a výsledkům našeho plánování se upínají zvláštní očekávání vzhledem k osobitosti naší hospodářské soustavy (vedle znárodněného sektoru dosti rozsáhlý sektor soukromopodnikatelský). Hledáme, přihlížejíce pečlivě k tomu, co se děje jinde, vlastní metody, nacházíme je s námahou a budeme jisti, že budeme nuceni i leccos zkorigovat. Shodujeme se dojista v tom, že k donucení budeme sahat jenom tam, kde to bude naprosto nevyhnutelné. Svědomité plnění plánu bude se namnoze krýtí s dobře chápaným vlastním zájmem, už v tom je nemalá záruka dobrovolnosti a spontánnosti. Výzvami, radami, výchovou, vysvětlováním a propagací však po-

řídíme málo, kde se setkáme s jasným nepřátelským postojem k hospodářskému plánování, se zlou vůlí, ale také s leností, lajdáctvím, švejkovstvím a příživnictvím. Tam nebudeme váhati zakročiti i donucovacími prostředky a represáliemi, vystříhající se ovšem jakékoli libovůle. Pokud tu dojde k omezení svobody, uvolní se tím síly druhých a rozmnoží prospěch celku. Jde-li o věci veliké, o uskutečnění vysokých ideálů, jde-li o cíle, které stojí za to, je nutné přinášeti oběti.

A že jde při našem plánování o věci veliké, je mimo jakýkoli spor. Do národního hospodářství má být vnesen řád, jenž by nedopouštěl náhlých poruch ve výrobě a zaměstnanosti. Prozatím chceme během dvou let uskutečnit obnovu a výstavbu republiky. Chceme zvýšiti výrobu investičních i spotřebních statků nad úroveň předválečnou. Položili jsme základy pro lepší vztahy člověka k člověku ve výrobním poměru, očištěné od prvků vykořisťovatelských. Tuto linii chceme důsledně prosazovati i v budoucnu, bez překotnosti, neopomíjajíc poněmáhu zvyšovati životní úroveň pracujícího lidu.

II

Už z toho, co bylo pověděno, vyplývá, že myšlenice plánování nemůže v této chvíli přinésti valného prospěchu přetřásání otázky, kdo a jak nám zaručí, že se s posunem mocenských posic po volbách nevytvoří většina, která zvrátí dosavadní linii hospodářské politiky. Každá vláda musí být ovládána přesvědčením, že politicko-hospodářská linie, kterou sleduje, je za daných okolností jedinec odůvodněná a správná. Je-li tomu jinak, třese-li se vláda od počátku před výsledky příštích voleb, nevykoná nic pořádného a může raději hned sbalit své věci.

Spoluvlastníci domu dohodnou se lehce o tom, že je potřeba dát spravit střechu, když dovnitř zatéká, anebo obnovit fasádu, která zvěšela, nedohodnou se však, že starý dům bude zbořen a na jeho místo postaven nákladný moderní činžák. Nebylo obtížné ujasnit si, co je pro nás nejpotřebnější pro léta 1947 a 1948, a nebude patrně příliš nesnadné vyjasnit, co budeme dělat následujících, řekněme pět let, ale kdybychom měli určití pevnou hospodářsko-politickou linii na třicet, padesát let dopředu, ztroskotali bychom patrně brzy na různorodosti světových názorů a zabili dobrou věc hned v začátcích. Nezapomínejme, že pro leccakou věc musejí napřed dozrát poměry i lidé, a že co není možné dnes, je možné zítra.

Důležitě znaky sledované linie jsou vloženy do budovatelského plánu programu třetí vlády Národní fronty Čechů a Slováků. Myslíme, že není třeba mítí žádných zvláštních obav po stránce možnosti zlomu této linie. Aniž chceme pěstovat oficiální optimismus a podceňovat stíny materiální stránky věci, doporučujeme nicméně vzít na vědomí: běží o program celé Národní fronty, všechny politické strany se účastní svorně přípravných prací na sestavení dvouletého plánu, čemuž byl dán výraz též osobním složením nahofe zmíněné zvláštní komise odborníků (ústřední plánovací komise), a tento způsob spolupráce bude patrně zachován i při provádění a splňování plánu.

D. má zajisté pravdu, když zdůrazňuje potřebu plánovat dlo u h o d o b ě. Plánování svědčí nejlépe záběry časově co nejdělsí. Na desítky let dopředu možno arci plánovat (t. zv. perspektivní plánování) toliko pro některé úseky hospodářského života, především u investic a pracovních sil. Konkrétní hospodářský plán, jenž by usměrňoval a zlaďoval veškerou hospodářskou činnost, lze sestaviti toliko pro období podstatně kratší.

Ani v tom nevidíme žádného podnětu k bezprostředním obavám ve směru, o který jde.

D. mluví přesvědčivě o potřebě »zvěčnění« politiky. Právě toto zvěčnění jsme měli pozorně na mysli, když jsme nahofe dokazovali potřebu jednati s konkrétním programem a konkrétních metodách, jak jej splnit. I když

již dávno žádný černý obchod.« Podíval se na mne. »To by ale nebylo to nejhorší.« Vyhledal svazek listin a podal mi je. »Přečtěte si tohle.«

Cel jsem hlášení o zatčení několika hochů a děvčat od třinácti do osmnácti let, kteří byli chyceni při orgiích ve východním Berlíně. Úřední spis dále vysvětloval, co slovo »orgie« v tomto případě znamená. Hoši a děvčata se oddávali sadismu a masochismu.

Úředník viděl, že jsem nedůvěřivý. Vyštěkl do telefonu několik slov a za pět minut byl přiveden hoch, zřejmě hlavní vinník.

Řekl jsem mu: »Nemohu tomu věřit, co jsem o vás četl v policejní zprávě.«

»Tak, a co?«

»Chovej se slušně,« napomenul ho úředník.

»Buďte klidný,« řekl hoch, a berlínským dialektem dodal: »Nepřiznám se k ničemu.«

Řekl jsem: »Nechci, aby ses k něčemu přiznával.«

»Máte cigaretu?« ptal se tázavě.

»Byli jste chyceni in flagranti, takže se k ničemu nemusíte přiznávat,« dodal úředník.

Chvilí mně trvalo, než jsem ho přesvědčil, že to není žádná lež. Chtěl jsem pouze vědět, jak může tak mladý hoch jako on mít zálibu v takových zvrácenostech.

»Myslíte,« řekl, »že mladík jako já by se měl zamilovat do hezké dívky?«

Přikývl jsem.

»Ano,« řekl, »bylo by to hezké. Ale všechno by bylo docela jiné, kdyby nebylo války. Měl jsem děvče, měl jsem jí rád a chtěl jsem si ji později... Potom jsem byl odveden. Víte, jak to vypadá na vojně. Nebylo to hezké. A řekl jsem si, proč něco takového nezkusit? Tak dlouho zkoušet, až najdete něco, co je veselé...«

Když byl opět odveden, úředník řekl: »Nejsou zlí, skutečně. Chtějí žít, víte, stále něco hledají.«

Ptal jsem se Pauly, hezkého děvčete z tlupy, jestli také něco »hledá«. Když jsem jí po prvé uviděl, zdálo se mi, že je nějak zadumaná a skleslá.

»Děláte si ze mne žerty,« řekla. Náhle se dala do pláče. Ptal jsem se jí, jestli jí mohu pomoci. Potřásla hlavou.

»Nikdo mi nemůže pomoci.«

Za chvíli přestala plakat a zapálila si cigaretu. »Bylo to ode mne hloupě, tak se chovat,« řekla. »Věděla jsem, že se to jednou stane.«

»Jste zamilovaná?«

Trpce se usmála. »Láska? Co je to? To se stává jen v románech. Ne, jsem nemocná. Nyní to víte...«

Byla tak mladá, skoro ještě dítě. Položil jsem jí ruku na rameno. »To není tak hrozné, Paulo.«

Vyskočila. »Nechci jít k doktorovi, nemohu.«

»Bojíš se, co tomu řekne matka?«

»Matka? Jak jste na to přišel?« Začala mně vypravovat o svých rodičích. Zdálo se, že její matka, počestná hospodyně, chová se stejně, jako její dcera.

Paula mluvila pomalu, stroze, a ke konci řekla: »Kdyby jste chtěl nalézt v Berlíně nevinnou dívku mého věku, musel byste hledat dlouho, velmi dlouho.«

Mluvil jsem s Fredem Dengerem, mladým spisovatelem, zabývajícím se problémy německé mládeže.

»Německá mládež dneška lační,« řekl. »Nemyslím to však doslovně, německá mládež lační po životě, lační po lásce, po neřestech, když chcete.« Na několika příkladech rozvinul obraz mládeže v Hitlerově Německu.

Nikdy nepoznali normální, klidný svět, jenom svět velkých slov, zvucných frází, slibů a strašlivých kleteb. Slibovali jim všechno na světě, měli se stát pány světa.

Pak přišla porážka a mír.

Během války jim chybělo mnoho a nyní si chtěli všechno vynahradiť. Zatím vidí, že budou strádat snad až do konce života.

Tázal jsem se: »Nemyslíte, že fyzický hlad, hlad po potravě, je příčinou všeho ostatního? Kdyby ty děti neměly hlad, nemohly by mít tak ztřeštěné nápady.«

Ale ony nemají ztřeštěné nápady. Nejsou alespoň ztřeštěné z jejich hlediska. Myslí si, že pravidla a zákony dospělých jsou ztřeštěné.

Denger byl přesvědčen, že nedostatek potravin není pří-

činou nynějšího stavu německé mládeže, nýbrž omluvou, kterou kryjí své zločiny. »Říkají, že kradou, protože mají hlad. Nekradou však, aby se najedli, nejedí mnoho, i když mají. Při svých krádežích nemyslí na jídlo, nýbrž na vzrušení a dobrodružství, které při krádežích prožívají.«

Nechtěl jsem tomu ze začátku věřit, ale když jsem později mluvil s Paulem, změnil jsem své mínění.

Paul, s výrazem opovržení, řekl: »Hlad? Ovšem. Máme hlad, ale to nám nevadí. To není vůbec důležité, důležité je, že musíme žít v Berlíně jako ve vězení. Nemůžeme se vůbec pohnout, odejít.« Paul by chtěl odejít, kamkoliv. Chtěl by být nějak činný, cítit, že žije. Všichni jeho kamarádi chtějí totéž. Povídal mi, že mají »Fernweh«, touhu po velkých, volných prostorech.

»Za Hitlera to bylo lepší, v každém směru. Měli jsme uniformy, mohli jsme pochodovat, mohli jsme se pohybovat, mohli jsme do světa.« Vyndal z kapsy revolver a podíval se na něj. »Máme stále ještě revolyvery, aspoň většina z nás.«

»Tak vy jste stále ještě nacisté?«

»K čertu s takovým rozdělením,« křičel. »Ne, my nejsme nacisté. Ale nikdo nemůže popřít, že je to skvělé, být vojákem a moci dělat mnoho věcí. Rozumíte? Šel bych do války hned zítra, cítíte aspoň, že žijete.«

»Hitler je stále váš hrdina?«

»To je právě ono. A co je ještě podivnější, Eva Braunová je ideálem mnoha našich děvčat. Přemýšlejte chvíli. Mladá dívka, milovaná vůdcem, otráví se o svatební noci. Nemá to romantické? Nemá to velkolepé?«

Tlupa, se kterou jsem se seznámil, může být chycena dnes nebo zítra. Budou posláni k soudu a později snad do některého ze strašně přeplněných vězení. Snad budou také propuštěni, neboť pro ně nebude již ve vězení místa. V každém případě se niče nedosáhne.

A zatím co tato malá tlupa bude zneškodněna, dvě, tři jiné tlupy se vytvoří na jiném místě Berlína.

Německá mládež dneška žije v bludném kruhu. Nikdo ještě nenašel cestu ven. (The Leader.)

Josef Němeček

Krev naší krve

Chauvin a Harpagon

Presentovali jsme příchod horníků na Mostecko obšírněji, aby bylo jasno, že jde o lidi politicky zasloužilé a bez kazu, hospodářsky republice nanejvýš potřebné.

Každý si analogicky snadno vyvodí, jaká je situace reemigrantů, na kterých může ulpět stín předsudku nebo podezření, kteří nemohou vykázat takovou politickou aktivitu a kteří dokonce podle svého zaměstnání konkurují se zájmy z vnitrozemí. Předpokládáme totiž, že náhodou u horníků není důvodem k nepříznivému stanovisku závist.

Překvapující rys zvláště, nerespektování vládních zájmů a občanských práv, komplikuje nad očekávání reemigraci v její závěrečné, asimilační fázi. Ztěžuje, ano znemožňuje splynutí navrátilců s domácím prostředím, takže tito jsou dokonce nuceni tvořit obranné organizace a jimi se vlastně opět více odlišují od celku. Ano, namnoze proti němu brání spojenými silami holou existenci.

Avšak není to věc stranickopolitická. Není to vůbec věc politická. Na jižní Moravě byli kolonizováni krajané z Tltovy armády, sedláci k pohledání podle zkušenosti samotného ministerstva zemědělství. Odpor proti nim je jediným, v čem se shodnou svorně v místech strany Národní fronty. Na Mostecku jsou do sebe zakousnuti staří komunisté ze západu, španěláci, maquisardi, namnoze s novopečenými soudruhy. A obě strany se vidí navzájem být příčinami všech těžkostí. Nenávidí se a otravují si život.

Tady nejde rozhodně o moment majetkový, který v některých místech vyvolal závist.

Mostecké poměry jsou destilátem předsudků, nevraživého předpojetí neinformovaných a ještě čehosi, co uka-

zuje, že občan Chauvin žije, náramně po této válce zbytněl a úspěšně prosperuje jako před půl druhým stoletím. Demagogický křikloun z ulice, ukoptěný zneužívatel velkých slov Rovnost, Volnost, Bratrství, terorizující ve jménu Revoluce a Vlast, ožívá dnes v scestném patriotismu.

Kam zařadit výrok chudeřinského národního výboru: »Máme nábytek, ale vy reemigranti nedostanete nic a neporučí nám ani prezident republiky!«?

Promiňte vůbec za použití slova patriotismus. Jaká je to vůbec láska k národu, k vlasti? Jakou cenu mají vřelá slova o lidu, když za nimi není čin a jsou naopak doprovázána zlou vůlí!

Bez zřetele k demokratickým tradicím tohoto národa a bez ohledu na lidství druhých dovedou znesvěcovat štěstí našeho svobodného dneška. Republika, touha a sen nejtěžších chvil, roste jako domov všeho pracujícího lidu. Jak nenést těžko každý přehmat proti duchu socialistické rovnosti a solidarity, když realizujeme tak nádherný cíl a když znamená každý exces zbytečnou ztrátu a zdržení!

»Po skutcích jejich poznáte je,« řekli dva z největších politických vůdců lidských dějin, Kristus a Lenin.

Lidé, prodchnuti vlastenectvím, o kterém dosud není mnohde jasno, zda přečká jepici, si osobují právo odsuzovat. Utiskují a zneužívají svého postavení, na které je postavil lid právě jako strážce těch hodnot, které hrubě porušují.

Mnozí nejsou připraveni pro veřejný život. Nedovedou plnit své funkce a konají to, co vidali jako zevní znaky úřadování. Vidíte člověka shledávat neobratnou rukou písmenko k písmeni na psacím stroji nebo jednat se stranou s povýšenou obhroublostí. Tak jednávali byrokraté s ním samým a taková v něm zůstala představa úředního styku, i když jej sám špatně snášel.

Za roboty bývali nejhorší drábové a karabáčníci právě ze selského pytle.

Horníci z Porýní

Na Falknovsko přivezli horníky, lidi ze sklepních nor totálně rozbitých měst. Ale proto přece nemohou být tyto lidé spokojeni v malých, vlhkých bytech, špatně zařízených, v místech bez dopravního spojení. Jsou bez novin. Radiové přijímače z přidělených bytů jsou vyneseny. U těchto z Německa přichází podezření na každém kroku. Jejich život je pln podezírání a výčitek. Přicházejí na adresu lidí, z 95 procent levých, do rozpadu ČSR organizovaných ústředně v čs. soc. demokracii a KSČ v Praze.

Reemigrant je přirozeně poznamenán prostředím, ve kterém žil desítky a stovky let. Je poznamenán zejména na jazyce, vkusu a zvycích. Nelze ani jinak.

Vzpomeňme na př. na svou protektorátní češtinu — a měli jsme oporu v národním kmeni. Vzpomeňme na šilhání po německé módě účesu atd. Ale přizpůsobení zevnější nebylo u těchto lidí luxusem, nýbrž tlakem nutnosti. Nestrojte se podle místní zvyklosti. Zdůrazněte jen své cizinství — a to není prozíravé. Nestrojte se podle běžného průměru, ale váš příjem musí být přiměřený požadavkům. Protože odlišnost stojí peníze, odlišnost není konfekce.

Ti lidé žili bez spojení s vlastí, bez vedení, léta letoucí. Avšak i když zevně přijali znaky prostředí — jako všude na světě — najde se skutečně řídký případ ztráty vědomí příslušnosti k českému národu. Naopak, síla tohoto momentu je až udivující. Ano, je tak životná, že přečkala staletí útisku. A samozřejmě, jako v každém společenství, najde se také koukol, lidé se »škraloupy« a lidé, kteří se dostanou do rozporu se zákonem. U nás z vnitrozemí je osobně vinen XY a nese následky. U reemigrantů jsou paušálně rázem vinni všichni a nesou následky, třebaš naše trestní právo kolektivního provinění nezná. Avšak známe přece toto stanovisko, pronásledující podle původu. Včera se tomu říkalo rasismus.

A u nás si snad nikdo neuvědomoval na

kompetentních místech, že asimilační problémy musí přijít?

Najednou je tu překvapení a najednou se za tyto přirozené průvodní znaky pobytu v cizím prostředí pronásledují lidé, ačkoli je jediným řešením urychlit zvýšenou kulturní a školskou péči přizpůsobení.

Okresní školní inspektor J. Houška věnuje s učitelstvem na Nejdecku reemigrovaným dětem zvýšenou pozornost. Děti s chatrnou znalostí češtiny, za používání mateřského jazyka kdysi německým učitelem tělesně trestané, jsou za necelý školní rok mezi prvními ve třídě!

A jejich rodiče, potomci Českých bratří, byli ohroženi klatbou, když byli přistiženi při českém hovoru. A přece hovoří překrásnou češtinou. Nenáleželo by spíše těmto lidem uznání jako hrdinům, jako živým dokladům mravní síly?

Jazyková otázka je jedním z největších kamenů úrazu u reemigrantů. Postup je tu tvrdší než vůči samotným Němcům a Maďarům. U těch se totiž nahlíží, že příčinou odsunu není jazyková odlišnost, nýbrž nedostatek vůle k loyálnosti a konstruktivnímu občanství. Chápe se i to, že Němcům a Maďarům, kteří projevili za okupace aktivně svůj kladný vztah k ČSR, zachovávala presidentský dekret č. 33-45 československé občanství. U našeho reemigranta však státotvornost a kladný vztah k republice nestačí a namnoze trpí pro nepatrné jazykové zvláštnosti.

Ale tu je na místě otázka, zda první republika pečovala o své syny a dcery v cizině tak, aby byly oprávněné tyto přemrštěné požadavky!

Odpověď je jediná, nikoli pro republiku včerejška příznivá

Hledejte vinníka!

Havíři mají odevždy zvláštní postavení mezi pracujícím lidem. Dnešní člověk pocituje vděk k druhu, který sestupuje pod zemi na těžkou a nebezpečnou práci, abys ty netrpěl zimou, abys mohl svítit, aby ses mohl bavit. Vždyt za tím vším drnčí horníkově pneumatické kladivo, jako je základním tónem písní práce našich továren.

Čs. propaganda dovedla zaujmout pro hornictví a problémy těžby čs. veřejnost, učící se myslet v hospodářských souvislostech. Přidejme, že tyto havíři se vracejí, protože zavolala jejich vláda, které jsou poslušni 1.000 km od místa, kde končí její suverenity, a že tyto lidé opouštějí plody své dlouholeté práce, svá postavení, — a j d o u !

Do duše se stydí československý občan za tyto svízele a musil by se cítit spoluvinníkem každý, kdo by věděl a mlčel...

Reemigranti trpí — namnoze bez práv a dovolání. Politicky ostřílení a vzdělaní mezi nimi se brání sdružováním. Při tom hořknou a zatvrzují se z pocitu křivd. Atmosféra na Mostecku dosvědčuje naše slova.

Kdo je vinen? Praha. Nelze přece poslat bez přípravy rodiny a ponechat je osudu a dobré či špatné náladě místních činitelů!

Nedávno bylo potřeba několik desítek bytů v Děčíně. Ředitel Medřický z repatričního odboru zajel na místo. Byty nebyly. Zkušební úředník se vydal sám s příslušným orgánem městem a získal několik desítek slušných bytů, ačkoli původně nebyly a řed. Medřický neznal poměry v Děčíně.

Podobně je tomu i s živnostmi, kde je kalamita v reemigraci největší. Schází ústředí s živým kontaktem s pohraničím, vybavené schopným a uvědomělým personálem. A snad schází i dobrá vůle.... — Praha je vinná!

Krajanské referáty

Čs. ústav zahraniční navrhl již loňského roku vytvoření krajanských referátů při místních a okresních nár. výborech s všestrannou informativní a pomocnou agendou pro navrátilce. Ústav se dokonce nabízel k soustavnému informování těchto lidí.

K realizaci nedošlo dodnes, přestože se vesměs uznává nutnost tohoto opatření.

Mlýny naší administrativy melou příliš pomalu pro dnešní tempo.

dopisy

Nerozumíme si

Vážená redakce!

Dr. Grňa končí svůj článek v 24. čísle »Dnešku« takto: »Anebo děláme politiku. Pak je ale chytřejší, vystavět v pohraničí pro německé děti přelevňárny, jak je stavěl kdysi Schulverein v našich krajích, a naděláme z Němců za dvě tři generace stoprocentní československé nacisty. A bude nás víc a nebudeme pak už malý národ.«

Tu dotkl se dr. Grňa problému, na který vpravdě neradno myslit a ještě méně radno o něm psát. Za 15 let svého působení v bývalých menších poznal jsem stav, míru a důkladnost práce německých Schulvereinů. Co proti tomu byla roztržštěná, vzájemně řevnivá, neplánovitá a příležitostná práce našich obranných jednot, jimž už T. G. Masaryk v letech devadesátých neplánovitost vytýkal. Co proti tomu bylo úsilí Ústřední matice školské, jak hlomyžďím tempem postupovalo pronikání českých lidí do německých posic za republiky, neřku-li za Rakouska. Kolik vídeňským krachem let devadesátých ozebračených českých rodin hledalo práci v poněmčeném pohraničí, a nalézající práci i obživu, ztratilo tam svůj český původ ve svých dětech, jimž Němci odepřeli českou školu, když české vnitrozemí nemělo dost síly jim ji dát. Tragedie lidických dětí, pohlcených německým prostředím, byla a je nejdrastičtější kouskem germanisace, na niž Němci myslili vždy a všude, a jejíž proces zrychlovali či zpomalovali, podle svých dobových možností. V bývalých menších městečko, které mělo 3500 obyvatel německé národnosti, mohlo s bezpečností počítat, že desetina z toho jsou lidé českého původu. Stávali se z nich henleinovští janičáři zcela záměrně, se jmény Růba, Petzka, Mratschek, Dobrovsky, Pilny atd., jejichž rodiče neuměli německy, jimž děti uvalo německé prostředí svým systematickým působením sociálně, hospodářsky, politicky i kulturně.

To, co jsme podnikali za první republiky my proti záměrné germanisaci, bylo mnohdy směšné Němcům samým, kteří své posice podkládali napřed hospodářsky a teprve potom kulturně. Dokázali to na statku, který jediný v obci zbyl v českých rukou a jehož majitel Čech padl za první války. Za republiky hospodařil na statku syn, vyrostlý v německém prostředí a za Němce se přihlásivší, zatím co jeho sestra, která zůstala ovdovělá matce blíže, byla náčelnicí místní sokolské jednoty.

Za první republiky jsme zjišťovali do kolikerého kolena původ a národní příslušnost našich lidí, chtěli-li jsme je vyrvat z nesčíslných chapadel německé germanisující chobotnice. Těžko pomyslit, jak by se prováděl odsun za tehdejšího stavu národnostního po převratě v r. 1918, nebo v letech šedesátých, nebo dokonce v době Havlíčkově, Němcové a Nerudové nebo Dobrovského.

Problém odsunu Němců je mimo diskusí. Jde nám a musí nám jít o děti vlastní krve, jejichž dědové byli Čechy a které patří národu i když jejich rodiče jsou teď Němci. S těmi si poradíme, jejich děti však patří národu, i když jejich rodiče zemřeli pro nás duchovně svým odrozením. Jejich duchovní smrt ve smyslu národní příslušnosti, způsobená pozvolným vražděním a rdousením, má podobný ráz, jako fyzická smrt lidických mužů, náhle bezostyšně zrupnou a bestialní, poslední a konečnou formou germanisace našich lidí.

Je zcela pochopitelné, že už v roce 1939 byl položen první požadavek odsunu Němců. Sli všichni, i ti zgermanisovaní Češi proti nám. Loňského roku nahrnula se do pohraničí první vlna našich lidí, volajících po odněmčení našeho pohraničí mnohem hlasitěji a sebevědoměji, než jsme mohli a směli my před čtvrt stoletím. Měli také proč. Po každém Němci zůstala hodnota hmotná. Nebylo proto dosti času, ani umu, ani možnosti, ani vůle zkoumat národnost otců a matek těchto Němců. Nebylo času zkoumat, kdo z Němců je kolonistou, a kdo původem české krve podílel germanisaci. Počínali jsme si jako lékař-chirurg když se rozmyslí, má-li raněnému odnití nohu pod kolennem nebo nad kolennem. Reže raději nad kolennem.

V tom tkví další kus tragedie našeho pohraničí, že zároveň s Němci, původem přistěhovalci, odsunujeme i určité procento Němců, původem z českých lidí a s nimi i jejich děti, které původem své krve patří budoucnosti národa. Možná, že je to právě ta desetina z celkového počtu odsunovaných Němců, těch 270.000 lidí, kteří nám v pracovním procesu chybějí. Je beze sporu problematické, zda ti, kteří z Němců u nás zůstanou, představují tu část německého obyvatelstva, která ze záměrně zeslabených českých rukou prošla přelevňárnou Schulvereinu do německého prostředí a Němci se »svobodným« rozhodnutím — jinou jen methodou zglajchšaltovaným — stala.

Z velkého problému a tragiky germanisace, který zdá se být převyššen jen potřebou spravedlivé odplaty a do značné míry i velkými hodnotami majetkovými, které v pohraničí zbyly po Němcích, rozřešeny máme jen smíšená manželství, která jsme při odsunu tolerovali. Kdo zná, za jakých okolností a pod jakým tlakem docházelo ke germanisaci našich lidí, a hlavně mládeže, a kdo ví, jak se německá rafinovanost soustřeďovala na lámání našich jedinců, jednoho po druhém, pochopí i souvislost s methodou německého postupu v poslední světové válce, a pochopí také i tragiku, která spočívá na té části obyvatelstva, jež je českého původu, a jež byla také odsunuta.

Proto také ne dosti přirozeně zni část článku dr. Grňa: »Ale největší úžas musí vzbudit přání našich nadvlastenců, abychom část těchto Němců počestili. Což je opravdu část našeho národa již nasáklá nacistickým duchem, že nechápe, že odnárodňování je zbraň vylučně z německého arsenálu? Že je to něco tak německého, tato touha po cizích duších, po zvětšení počtu svých příslušníků?«

Je zřejmé, že rychle zapomínáme a že si v mnohém nerozumíme. Na věčný problém a tragiku našich dějin jsme zapomněli. Nikdy jsme nepočestovali, vždy i útokem jsme se bránili a brali zpět to, co bylo naše a z našeho poněmčeno.

Jest si jen přát, aby problém odsunu na Slovensku byl prováděn střízlivěji, daleko ukázněněji a po důkladné přípravě, aby nedošlo k podobným zaslíbením v touze po majetku odsunovaných, jako tomu bylo v českém pohraničí. Prohlášení ministra Jana Masaryka o slovenském odsunu 200 až 300 tisíc Maďarů ihned, a ostatních později, až bude zjištěn jejich původ, nasvědčuje tomu, že na východě republiky provedeme odsun s větším rozumem a zkušenostmi, než v Čechách a na Moravě.

Jaroslav Štěpán

Vážená redakce!

Článek dr. Grňa »Nerozumíme si« snaží se vnést jasno do debaty o odsunu Němců. Jestliže se mu to aspoň z části podařilo, je to jen potud, že určitěji precizuje jedno stanovisko. I to je dobré, neboť to umožňuje zastánci jiného názoru povědět, proč obě strany spolu nesouhlasí.

Ale dorozumění i zde předpokládá jasnou řeč. V debatách odpovědných lidí i novin nejde přece o otázku, mají-li Němci být odsunuti či ne (odsun sám je nepochybná politická nutnost), nýbrž o způsob a dobu odsunu. A tu není pochyby o tom, že způsob transferu, jak jej zamýšlela dr. Grňou citovaná odbojová organizace »Obrana národa«, nebo jak jej prováděli v první době po revoluci někteří místní činitelé, nebyl ani v intencích odpovědných vládních činitelů, ani nemohl být schvalován rozmyslnými vrstvami národa. Je zásluhou a zadostiučiněním těchto vrstev, mohou-li se modalitty odsunu Němců od nás, spojeneckými úřady určené, s naší strany označit nikoli jako nucené, nýbrž jako normy, shodné s našim skutečným českým postojem.

Ve chvílích afektů nenávisti a msty, pochopitelných při výbuchu revoluce, nemohla promlouvat rozvaha; rozum i srdce projeví se jako pořadatelé skutečnosti, když opadnou vlny bouře, rozpotučené pudem. Teprve v tomto stadiu vývoje začíná mravní hodnocení věci, nenávist ustoupí zas mezi nejčnosti a msta ponechá se zase Bohu. To je obecně lidský vývoj všude a tím spíše u nás, kde humanitní idea není přece dějinně-filosofická konjektura Masarykova, jak nám chtěli namluvit napřed domácí fašisté a potom nacisté, nýbrž je to základní článek české kulturní víry, vyvěrající z duchovní podstaty národní. Ti činitelé, kteří svým neodpovědným jednáním vyvolali spojenecká opatření k zastavení humanitního odsunu Němců (i když věc byla zveličována), jednali proti duchu svého národa, prohřešili se na jeho čtí a dobré pověsti.

Jinou příčinou nedorozumění v otázce odsunu je termín transferu. Je jisté, že s jistými hospodářskými škodami bylo nutno počítat, ale nikdo dosud veřejnosti nevyložil, proč musili být odsunováni němečtí zemědělci právě ve chvíli, kdy měli usušit seno, které právě pokosili, než mohli sklídit úrodu s polí anebo než mohli odevzdat dobytek novým hospodářům. V pohraničí mohl mít člověk pocit, že se tu ukájí pud ničivosti, a jako krvavá ironie působí, když oficiální činitelé po prohlídce bijí na poplach, aby zabránili neodůditelným hospodářským ztrátám, a tytéž politické okresy předstihují se v novinách prohlášeními, že odsun tak záhy skončí. Tato horlivost je ovšem sama o sobě chvalyhodná, ale uvážlivému občanu bude asi těžko brát jeho dojem, že vzniknou-li takto miliardové škody, nebude celá generace snížením své životní úrovně platit za revoluci (jak říká dr. Grňa), nýbrž za což docela jiného.

Při úvaze o eventualitě počestění částí Němců nasadil dr. Grňa pathos poněkud neuměrný. Nelze tu přece vážně mluvit o nasáklosti nacistickým duchem. Nikdo nechce čechisovat Němce proti jejich vůli násilně, u nás může jít nejvýš o asimilaci živlu pokrevně a mravně asimilace schopného. Vzájemná asimilace česko-německá je přece historickým faktem staleté symbiosy obou národností v našich zemích. Je na př. po stránce populační i morální velmi závažná otázka smíšených manželství, do níž tu také, bohužel, v souvislosti s odsunem musily zasáhnout spojenecké úřady, když tu odpovědná vládní místa nedovedla regulovat národně-sebevražednou a mravně nekvalifiko-

vatelnu horlivost nižších orgánů. Chce-li se německá polovina smíšené manželské dvojice asimilovat, není nemorální, nebude-li se jí v tom bránit, a budou-li děti z těchto manželství vychovány česky, nebude v tom přece teprve nic násilného — vždyť asimilace je tu podložena prvkem krve. Ale je jistě nemorální, jestliže se nutí k odsunu i se svými českými dětmi rodilá Češka, jejíž muž Němec podle dosavadních předpisů MV podléhá odsunu. Nechtějí-li tyto ženy jako morální bytosti zbavit své děti otců a životů tím, že se dají rozvést, musí (jak se doslova praví) odejít dobrovolně na základě cestovního povolení k překročení hranic, které vydá ONV. Odsunuty mohou být jen takové manželky a děti, jestliže ONV dobrovolně písemně prohlásí, že se považují za Němky a že i děti jsou německé národnosti. Z toho prakticky plyne na př., že Češka, kterou se nacistům nepodařilo přimět, aby se při sňatku s Němcem vzdala své národnosti a která vychovávala přes všechny teror své děti česky, je československým úřadem nucena, aby se „dobrovolně“ i s dětmi přihlásila k německé národnosti, chce-li zachránit rodinu. Jestliže dr. G. mluví o nasáklosti nacistickým duchem při úmyslu čechisovat Němce, jak by se mělo nazvat československé úřední opatření, které takto vlastně germanisuje Čechy? A lze-li takto prováděný odsun odůvodnit mravními zásadami a humanitou, pak jde zřejmě o jakousi jinou morálku a humanitu, než byla ta, v jejímž jménu svět odsuzuje nacismus, a dr. G. nemohlo by ani být příliš divné, že si nerozumí s kritiky odsunu, k němuž dochází jakožto výkonu spravedlnosti na národě, který nejvyšší hodnoty lidství zaplál a pošlapal.

Odsun Němců je rozhodnutí historického a osudového významu nejen pro svůj dosah politický. Bedlivý pozorovatel už dnes jasně vidí, že nejen hospodářské, ale i sociologicko-mravní a kulturní jeho důsledky zasáhnou tak hluboko do národního života, jak tomu sotva kdy bylo v našich dosavadních dějinách. Toto rozhodnutí jsme učinili jako politickou nutnost a vzali jsme tak na sebe i všechny důsledky. Debata o faktu odsunu nemá smyslu a ten, kdo by jí rozvíjel, počínal by si asi tak jako ten, kdo místo zadržování tonoucích při povodni by rozvíjel akademické úvahy a stavbě vodních přehrad. Ale způsob ještě prováděného odsunu právě pro svou jedinečnou důležitost potřebuje v nejvlastnějším zájmu národním velmi obezřelé kritiky. Zraky naše musejí být upeny do budoucnosti, před níž musíme hledět obstat. Ne na tom dnes záleží, jak si ta či ona ilegální skupina odsun představovala, ale jak má být proveden, abychom hmotně, populačně i duchovně zajistili osud národa v budoucnosti. Unikání dalších miliard národního jmění nutno právě tak stavět jako unikání vlastní krve, a své jednání musíme měřit kritériem kulturní svrchnosti, abychom měli čisté svědomí před příštími generacemi i před kulturním světem.

Vysokoškolaři a pracovní povinnost

Vážený pane redaktore,

dovoluji si vás požádat o pohostinství vašeho týdeníku, aby mi bylo umožněno doplnit a vysvětlit mé stanovisko, které jsem zaujal v Dnesku č. 21 a na které byly otištěny neobyčejně prudké útoky v Dnesku č. 23 a 24.

Problém pracovních sil, který je dnes stěžejním bodem našeho života, jest dnes tak vážného rázu, že nemůže v žádném případě být nahrazen brigádami jakéhokoliv druhu. Brigády jsou posílány do dolů, na žně, do lesů, avšak nedostatky pracovních sil jest tak veliký, že by brigády mohly být vyslány do každé továrny, obzvláště do továren v pohraničí. Po splnění své pracovní povinnosti byl jsem na návštěvě ve Vejprtech a zde teprve mohl jsem se přesvědčit o strašlivém nedostatku pracovních sil, který se každým jednotlivým transportem německého obyvatelstva zvětšuje na kritickou míru. Konkrétní případy: továrna na výrobu krajek a křívček s patnácti stroji pracovala ještě před pěti měsíci před zahájením intenzivních odsunů naplno, dnes pracují pouze tři čtyři stroje a přes velmi agilní inserce v novinach přihlásil se nepatrný počet českého dělnictva. Se čtyřmi Němci-odborníky má dnes továrna 15 zaměstnanců místo nutných padesáti. Všechny ostatní továrny ve Vejprtech a okolí jsou v podobné situaci, bývalé exportní podniky jsou dnes vůbec rády, že pracují. Z Vejprta vede cesta na Klínovec podle česko-německé hranice, avšak jaký pohled jako Čech jsem musel spatřit! Na straně německé pole obdělána, louky posekány, domky upraveny, převý opak na straně české, pole jen z části obdělána, louky neposekány a tudíž žluté, domky opuštěné, chátrající a pustnoucí. Hluboké lesy, táhnoucí se kolem Vejprta, byly zbaveny německého dělnictva a jako jediní strážci a ošetřovatelé jsou hejní.

Zde nutno nahradit lidi jiným způsobem než brigádami, a náhrada je jediné možná stromem. Zde nutno plánovat jiný způsob — způsob krajní mechanisace a racionalisace. Zde nutno zřídit způsoby, jakých Rusové užívají na Ukrajině, Američané v Dakotě, Kanaďané v Kanadě, kde obrovská území řídké obydlená jsou obhospodářována několika málo lidmi, ale za to stovkami ba tisíci hospodářských strojů nejrůznějších konstrukcí. Stroje, které jsou tam používány běžně — automatické mlátičky a sekací kolony, traktory nejrozmanitějšího provedení, stroje, které usušené seno shrabují, stlačují a svazují do forem požadovaného tvaru — jsou u nás bílými vránami. Který sedlák ko-

nečně si může koupit traktor, když stojí 95.000 Kčs, který sedlák si může koupit automatickou kolonu, když snad ani jedna naše továrna se nezabývá jejich výrobou, který sedlák může si dát zelektrizovat statek, když rozpočet převyšuje jeho roční příjem?

Kdo bude pracovat v našich lesích po celý rok, když lesní dělníci německé národnosti byli odsunuti a čeští dělníci nejsou? Brigády pomohly tentokrát v době největší krise všude tam, kde lesy byly zachvácený kůrovcem. Ovšem, to byla pomoc mimořádná, ale kdo bude konat práci normální v lesích, sázet nové stromky, odstraňovat z lesa spadlé větve, polámané stromy, kdo bude vykopávat „babky“, kdo bude dopravovat poražené dřevo do pil? I zde v lese bude nutno nahradit desítky lidí se sekyrami, pilami a ručním náčiním několika odbornými dělníky s desítkami strojů.

Kdo nahradí — beru údaje, podané kolegy z brigády Zárubek — 30.000 horníků německé národnosti, kteří rovněž mají být odsunuti? Zde existují dvě možnosti, buď 30.000 Čechů, kteří se dobrovolně přihlásí do dolů, nebo stovky nových výkonných strojů. Podle posledních zjištění pracovních úřadů asi bude nutno se zabývat druhou eventualitou.

Jsem přesvědčen, že brigády mohou být skutečně cenným přínosem, jestliže jejich působnost jest omezena na jeden nebo dva sektory. Nemohou však nic zmocit, když se jedná o náhradu 700.000 nebo 800.000 pracovních sil. Zde účinnost brigád se jeví jako pouhá improvizace, zde nutno hledat odpomek jinou — definitivní. S životním standardem národa nedá se experimentovat.

Východisko spočívá jediné ve vědecky plánované výrobě, a hlavně v nahrazení lidské pracovní síly stroji. Kdo má přivést náš národ k tomuto standardu? Rozvázili jste si to, milí kolegové vysokoškolské brigády Zárubek, když jste mne nemilodárně odsoudili jako velkoměstského mazlíčka? Uvážili jste vůbec někdy, jak se dá zvednout standard životní? Mým kredem jest, že standard se zvýší tím, že ceny životních potřeb se budou ustavičně snižovat, předměty, které byly včera luxusem, stanou se dnes běžnými a že mzdy a platy duševně i tělesně pracujících budou se ustavičně zvyšovat. Vyrobili sto inženýrů a dělníků na dnešních strojích pět aut za den, musí jich vyrobit zítra na zlepšených strojích 500, aby bylo možno cenu auta podstatně snížit, tím je učinit přístupným širokým masám národa, a na základě zvýšeného obrátu může potom továrna zvýšit i mzdy svého osazenstva. Bude-li však dvacet zapracovaných dělníků odsunuto a na jejich místo přijde 60 nezpracovaných sil za stejných platových podmínek, jako měli zapracovaní dělníci, tedy nestoupne výkon, ale stoupne cena výrobku. Jest samozřejmě, že standard se nezvýší, nýbrž sníží, jelikož svou zvýšenou cenou se stane auto pro mnohé nedostupné, tudíž prodá se méně aut, mzdy spíše klesnou, než aby stoupaly. Vezměte proto tužku do ruky a spočítejte, zda vysokoškolské brigády jsou rentabilní, když stovky neodborníků nahrazují desítky chybějících odborníků za stejných platových podmínek. Na cizích trzích se neobdivuje na výrobcích našemi a dobrá vůle brigád, ale kvalita a cena!

Jsem přesvědčen, že řešení vznešeného úkolu — vědecké uspořádání našeho života — čeká jediné na nás — vysokoškolaře, ale na tento úkol musíme být připraveni! Každý nováček, který přijde do jakéhokoliv oboru, je ze začátku málo upotřebitelný. Vše, s čím přijde do styku, je mu nové. Začíná být cennou silou teprve tehdy, když práci, která je mu přikázána, rozloží na detaily, promyslí do důsledků, obohatí vlastním studiem. Tehdy stává se místrem svého oboru. Ale než se k tomuto cíli dopracuje, uplynou roky.

Šest let byly vysoké školy zavřeny. Šest generací bývalých vysokoškolařů odešlo na zasloužený odpočinek, mnozí vynikající členové ostatních generací zaplatili svými životy na bojištích a v koncentračních táborech lepší naši budoucnost, jejich místa zůstala prázdná. Opět začínají vysoké školy chrlit absolventy, ale na místa mistrů, kteří pravděpodobně by byli schopni nahradit lidskou práci stroji a vědeckým plánováním práce, nastupují nezkušení žáci, kteří teprve systematickým studiem a neúpornou prací dostanou se na stupeň, kde stáli jejich předchůdci.

A nemám proto svatou povinnost, kolegové vysokoškolské brigády Zárubek, učinit vše, abych se stal co nejdříve mistrem, a abych se mohl co nejrychleji zapracovat tak, že by na základě některého mého nápadu nebo synthesy bylo možno nahradit stovky zaměstnanců, kteří by mohli být převedeni do jiných oborů? Rád bych věděl, kdo prokáže státu větší službu, ten, kdo dokončí studia o dva roky dříve, a zařadí se do řádného života práce, a bude přitom zavrňovat brigády, které ho od dosažení tohoto cíle zdržují, nebo ten, kdo bude studovat normálně čtyři pět let a bude horovat pro nutnost vysokoškolských brigád. Buďte ubezpečeni, že nevidím smyslu svého dnešního života v jízdě na brigády lesní, důlní nebo zemědělské, když studuji na vysoké škole chemické, která mě připravuje na fyzickou a duševní práci v chemických závodech. Jedinou brigádu, kterou radostně pozdravím, bude ta, jejíž cesta povede po vystudování vysoké školy do chemické laboratoře, v které práce pro mne nebude trvat dva měsíce, ale celý život.

To skálopevně přesvědčení, že vysokoškolaři musí o prázdninách pracovat v továrnách, aby dělnictvu dokázali, že se nestanou otrokáři, jest asi zrovna tak paradoxní, jako tvrzení, že dělnictvo musí poznat práci vysokoškolařů tím, že si půjde odposlouchat jeden nebo dva semestry.

S projevem dokonalé úcty

Otakar Mudroch

Bilance znárodněných podniků

Odpověď p. inž. Jos. Teindlovi.

Vážený pane,

snad jste dobře nepochopil, co jsem svým článkem myslel, a pravděpodobně jsem to zavinil tím, že jsem byl příliš stručný. Nemyslím, že by ředitelé podniků znárodněných měli být odpovědní přímo veřejnosti, a jistě by to nebylo správné. V posledních dobách se mnoho psalo o demokratizaci našeho hospodářství. Nevím, co tím mnozí pisatelé myslí. Já tím rozumím možnost volné diskuse o hospodářské situaci. Ovšem k takovým debatám jest nutno znát určité podstatné věci o běhu klíčových podniků. Obrazem hospodářského stavu podniku je výroční bilance. Ovšem bilance sama o sobě nedává nám možnost spravedlivé kritiky. K tomu jest potřeba alespoň počáteční a konečné bilance určitého časového intervalu a pak řady statistických údajů a znalostí celkové hospodářské situace. Demokratizaci, pokud se jí rozumí objektivní sledování a kritizování hospodářské situace jednotlivých podniků a celého hospodářství, naprosto schvaluji. Nemá pochyby, že s ní bylo počítáno vládními činiteli při rozhodnutí zestátnit klíčový průmysl.

Píšete, že vás závod již dvakrát vyhrál a možná, že ji vyhraje i po třetí, a tážete se, jaký by mělo smysl uveřejnit bilanci. Co znamená pro druhé, že závod vydělává?

Pane inženýre, chápu vás jako ředitele podniku a jistě máte radost z vykonané práce, radost, že vy i všichni vaši spolupracovníci udělali jste vše, co jste vykonat mohli, a jistě půjdete s větší chutí do nové práce. Věřte se ale do myšlenek naší veřejnosti. U nás jest ještě hodně lidí, kteří nevěří úspěchu znárodněných podniků, a mají z každého neúspěchu škodolibou radost. To jste konečně sám přiznal a uváděl jste to jako důvod, proč se nemají uveřejňovat bilance státních podniků. A vidíte, já v tom vidím důvod pro mé tvrzení, že se bilance uveřejňovatí mají. Má-li nějaký podnik úspěch, a oznámí-li to v rozhlase, nepřítel zestátnění bude podporovat šeptandu, že to není pravda, a že jest to podvod. Naopak zase neúspěchy jiných podniků se stejně neutají a šeptanda je ještě zveličuje. Nemyslíte, že by bylo proto lépe, uveřejnit bilance všech podniků, úspěšných i neúspěšných, a pěkně napsat: »Podnik X vydělal Kčs ... jest tam dobré vedení, mají hodně zakázek a pracují plnou parou. Podnik Y prodělal, jak vidíte z bilance, Kčs ... protože nemá suroviny, není odbyt, dostatek pracovních sil, ale příslušná místa pracují na tom, jak by tyto nedostatky odstranila. Máme slíbeny suroviny, z té a z té země dostáváme stále potřeby pro zboží. Protože nemáme dosti pracovních sil, vypůjčili jsme si Kčs ... na nákup nových strojů, které nahradí pracovní síly. Podle našich výpočtů zaplatíme dluhy a vyrovnáme všechny ztráty asi během tolika let.«

Nemyslíte, že by to mělo úspěch? Proč se nechlubit úspěchy? Proč nepřiznat nezaviněné ztráty? A jsou-li zaviněné, tím spíše se s nimi musí na veřejnost. Jsem přesvědčen, že by se tím odstranila šeptanda, posílila by se důvěra ve státní podnikání. Národ by viděl, že se to s ním myslí poctivě, a šlo by nám to všem lépe od ruky.

S pozdravem

Zdeněk Podracký

Dělníkův hlas z pohraničí

Pane redaktore Peroutko!

Chtěl bych vám popsatí ony bolesti, které cítí každý zde usedlý Čech a Slovák. Myslím ty poctivé Čechy a Slováky, bez rozdílu politického přesvědčení.

Snad se proto obracím na vás, jako na člověka neovlivněného určitou politickou stranou a chci věřit, že to myslíte poctivě s námi všemi, kdo představujeme onen svazek, nazývající se národ.

Jsem sám sociálním demokratem, ale nechci, třeba jako dělník, hájit ani svoji stranu. U mne existuje jenom dobrý člověk a špatný, lump, zloděj. Moje reportáž z pohraničí nemá za úkol banití vše, jen říci pravdu, i když bolí.

1. Brigády. Kdo jsou brigádníci. Rady dělníků, pracujících celý týden v továrnách, dílnách i jinde. V neděli, kdy si mají odpočinout, jdou na brigády. Jsou to komunisté? Ne, jsou to dělníci. Žel, na žňových brigádách spatřil jsem lidi od peral velice málo. Více se jich promenádovale po městě. V brigádě nebyli jen komunisté, i od jiných stran byli, ale zase jen dělníci. Několik »flákačů« na výzvu, aby také šli dělat (také nosili odznak KSC na klopě), řekli dosti neuctivě »vy... se na práci, ať dělají Slováci.« Bylo to trapné pro nás i pro slovenské dělníky, pracující s námi. Oni přišli nám pomoci budovat pohraničí.

2. Radil bych všem těm »obrvlastencům«, co křičí ve vnitrozemí: »Pojďte a nekřičte, zde v pohraničí nepotřebujeme velikých slov, ale velikých činů. Přijďte nahradit ty Němce u peci, v točárně, brusárně, malárně, ve mlýně na masu i jinde. Přijďte, a vytvrzte zde celý život. To bude vlastenectví, až dokážete nahradit ty Němce. Ne přijet a chtít nějaké to lepší místo, nebo za týden utíkat zpět do vnitrozemí a naříkat, že vám nevyhovují bytové podmínky, že místo slíbených platů v novinách až 20 Kčs v úkolu na hodinu, dostanete jen 9 Kčs, jídla že je v kantině málo. Přiznávám, že v pohraničí jsou výdělky špatné, zásobování také. Přesto ten útek odtud, to není vlastenectví, to

je zbabělost, kterou neschováváte ani za hvězdu, ani za jiný odznak na vaší klopě. Nabubřelých slov o vlastenectví jsme již slyšeli dosti, a činů viděli velice, velice málo.

Chceme jíst, musíme jíst, státnice lidí trpí podvýživou, hlad a bída je ještě v pohraničí. Továrny musí pracovat, pole musí být zorána a oseta. A zatím na Karlovarsku ještě v září stojí na polích obilí, pole jsou nezorána, dobytek někde pobíhá po kraji. Nemá kdo oratí ani sekat. Brigády vše nezmohou, ty brigády zedřených dělníků.

Voláme vás páni »obrvlastenci«. Reč jsme slyšeli, manifestaci bylo dosti, nyní chceme vidět činy.

My zde v porcelánkách se rveme o valuty, každý na svém místě, rveme se o kus špatného chleba a nekřičíme. Je nás tu mnoho s podlomeným zdravím, a tuberkulosou jako upomínkou na 6 roků války, a nemůžeme si dovolit ani takový přepych, řádati lístky pro nemocné, protože nám nezbyvá ani tolik peněz, abychom si ty potraviny mohli koupit. Přejde zima a my nemáme teplé prádlo, zimní oděv, ani pláště, ani peníze.

3. Určité živly zavlékly do pohraničí venerické nemoci. Několik stovek osob se již nakažilo a snad i další to čeká. Podnikněte něco proti tomu. Povinnosti ONV by bylo nařídít v pohraničí ihned lékařské prohlídky všech osob, usazených v pohraničí, zadržeti nakažené a dáti je pod dozor, pod trestem upozornit každého občana, aby přinesl na MNV potvrzení o lékařské prohlídce. Každý nový přistěhovalec necht' je vyšetřen lékařem a nepodrobí-li se, předveden k prohlídce.

4. Snad někdo říká, že jsou v pohraničí zlatokopové. Přijďte vy, čestní, nám pomoci a věřte, že i na zlatokopy dojde. Dnes se bude v pohraničí pracovat a ne rabovat. Ti, kdo ještě rabují, budou vše vracet zpět. I na ty přijde řada.

Pořádek si zde uděláme. Žádný odznak žádné politické strany není tak velký, aby skryl ty, kdo patří do kriminálu. Takových členů žádná strana nebude litovat.

efhá

Komunista o Zoščenkově případu

Redakci Dneška, Praha.

Prosím, abyste popřáli sluchu členu komunistické strany, ohledně polemik v aféře Zoščenko a spol. My se na věc díváme trochu jinak, necht' veřejnost sama posoudí, kdo má pravdu.

Byl Zoščenko potlačen jako umělec? To je otázka, o kterou jde. Abychom si ji ujasnili, musíme se podívat na rozdíly mezi SSSR a ČSR. Vláda Sovětského svazu není složena ze zástupců tříd jako u nás, je beztrždní. Když někdo namítá, že je složena hlavně ze zástupců jediné komunistické strany, potvrzuje jen její beztrždnost. Kde je jen jedna temperatura, může být nějaký rozdíl v teplotě? U nás je vláda složena ze zástupců stran, které často mají protichůdné zájmy. Kdyby u nás se vyslovil některý umělec i uměleckým výrazem proti některé vůdčí myšlence některé ze stran, jistě by bylo omezením umělecké svobody, kdyby mu chtěl někdo zakazovat takovou činnost. To proto, že strana není většina národa, myslím velkou většinu národa. Podívejme se na věc jinak. Kdyby se takový umělec dnes vyslovil proti dvouletce a snažil se jí poškodit, znevážnit, zesměšnit? Měla by vláda právo ho zneškodnit? Jistě že ano. Proč? Proto, že jedná proti životním zájmům národa. Zde jdou již stranické skupule stranou. Takový případ máme v Sovětském svazu. Autoři, kteří se stavěli negativně k zájmům celého národa, jsou odsouzeni. Věc je jasná, nechme stranou literární snobismus a velikášství, kritiků, kteří halasně se bijí za právo tvorby a za svobodu umění. Vira a práce sovětského lidu ve válce a v budovatelské práci po ní byla demoralisována neodpovědnými hříčkami autorů, kteří se nevěžili do socialistické výstavby státu, nesrostli se sovětským lidem a sabotovali jeho úsilí. Nesrovnávejte to s totalismem, všichni víme, že Nová Evropa nebyla jeden hospodářský, ani duchovní celek, kdežto ve SSSR je tomu jinak.

Tedy nikoli umělecká svoboda, ale reakce byla potlačena. I kdyby nebyla zlá vůle příčinou přečinů sovětských autorů, snad nepochopení pro velké úkoly dneška postačí, aby byli postaveni ke zdi literárního mrchoviště. Jejich úkol byl vychovávat lid a ukazovat mu správnou cestu, to je úkol umění.

Nebudu jmenovat ty autory u nás, kteří projevili úzkostlivou starost o svobodu uměleckého projevu ve SSSR. Ale pánové, podívejte se do nedaleké minulosti, kdy my, komunisté, jsme chodili na sovětské filmy za asistence policie. Za každou řádkou stál policajt a i slabý potlesk byl znamením k vyklizení sálu. Jaké potíže byly s vydáním knih sovětských autorů, nikdo neví, veřejnost jistě nikoliv. Ta se to nedozvěděla, neboť ti pánové, kteří dnes mají tak velké starosti o SSSR, tenkrát o takových věcech nepsali, neboť jim to bylo samozřejmé. Tim nechceme říci, že budeme dnes dělati to, co jini dělají nám. Ale kdybych dnes napsal baladu o dobrém člověku Hitlerovi, uveřejnil by ji »Dnešek«? A když by ji odmítl, případně by mu to bylo zakázáno vytknout, měl bychom morálně právo protestovat a dovolávat se umělecké svobody?

To je názor prostého, řadového komunisty, bez sofismatů a machiavelismu.

Jos. Winter, Praha XII.

Prosíme odběratele Dneška, kteří dosud nevyrovnali předplatné, aby k úhradě použili složenky, přiložené k tomuto číslu. Děkujeme. Administrace.

NOVINKY TÝDNE:

LADISLAV STEHLÍK

KVETOUČÍ TRNKA

Sbírka jemné, melodické lyriky vychází již ve třetím, přepracovaném a rozšířeném vydání. Frontispice a obálka Karla Svolinského. Cena 60 Kčs.

LADISLAV MATĚJKA

Z A MÍREM P O E V R O P Ě

Dojmy z novinářových toulek poválečnou Evropou. Poutavá, živá reportáž, doplněná zajímavými fotografickými záběry. Cena 75 Kčs.

U knihkupců

Fr. Borový

Rusky od Rusů, anglicky od Angličanů

dopolední - odpolední - večerní kursy

Spolek pro povznesení vzdělání, Praha I,

REVOLUČNÍ 15 - Telefon 604-24

Literatura a mluvnice ke zkouškám. — Vyučují rodili

Rusové a Angličané s univ. vzděláním.

Odpo. a več. kursy FRANGOUZŠTINY.

Nové kursy od 15. září.

Rozhodnutím, zbavit se posledních zbytků okupace, kdy byla naše továrna německým diktátem přejmenována na

ČESKOMORAVSKÉ STROJÍRNY,

vracíme se k původnímu znění firmy

ČESKOMORAVSKÁ - KOLBEN - DANĚK

NÁRODNÍ PODNIK

Zároveň zavádíme znovu svoji značku dobré pověsti doma i v cizině podloženou dlouholetou tradicí

Ústav moderních řečí

zahajuje každý týden

nové kursy
ruštiny • angličtiny

franštiny • španělštiny

a j. slovanských, románských a severských jazyků

pro začátečníky i pokročilé

Příprava k universitním a státním zkouškám,

Kursy jazyk. obchod. korespondence

Konversační kroužky. Kursy pro děti.

Závodní kursy pro zaměstnance

Zápisy a informace:

Ústředí: Praha II, Spálená 18, telef. 236-76

Pobočky: Karlovy Vary, Brno, Plzeň,

Teplice-Šanov, Liberec

ČTENÁŘKY, NEPŘEHLÉDNĚTE!

Román **CIZINKA** slavné polské spisovatelky Marie Kuncewiczové, který uchvátil tisíce čtenářů anglických, amerických, francouzských, italských, španělských, holandských, švédských, norských a estonských, jistě uspokojí i vás.

»Tato kniha vzbudila hluboký ohlas u všech čtenářek,« píše referentka francouzského časopisu »Gavroche«, paní Lucienne Rey. »Zcela neznámé ženy jsou přesvědčeny, že postava hrdinky byla vytvořena podle nich...« Autorka dostala na tucy dopisů žen, které se všechny považovaly rovněž za »cizinky« a vyjadřovaly jí své nadšené uznání za to, že je tak dobře pochopila. Přeložila Helena Teigeová. Doslov univ. prof. dr. K. Krejčího.

Obálka J. Svába, stran 280, cena Kčs 93.— brož., Kčs 123.— váz.

Naproti tomu román **VÁCLAVA KAPLICKÉHO PANICKA**, ukáže vám rub tak zvaného počestného manželství, viděného s humorně shovívavého hlediska, které ví, že komu není rady, tomu není pomoci. Historie milostného románu vdané ženy, která nemůže snést pomýšlení, že by neuzila vše, co se dá na světě užít, a vše, co se kolem toho sběhlo, poskytla Kaplickému látku, na níž uplatnil svůj satirický šleh a vytvořil knihu v mnohém ze života »jako vystřiženou«.

Obálka J. Svába (s použitím kresby J. Brdečky), sedm ilustrací J. Brdečky v textu, stran 304, cena Kčs 96.— brož., Kčs 126.— váz.

U všech knihkupců

Nakladatelství **NOVÁ OSVĚTA** V PRAZE II, Spálená 53, telefon 384-41-42.

Festival

BRITSKÉHO FILMU V ČESKOSLOVENSKU

Praha 28. IX.—13. X., Brno, Bratislava
5.—13. X. 1946

KINO ALFA na Václavském náměstí uvede tyto filmy: »Jindřich V.« (barevný) podle Shakespeara 28., 29., 30. IX. »Srdce v zajetí« (Captive Heart) 1. a 2. X. »Pouto nejsilnější« (Brief Encounter) 3. a 4. X. »Nehynoucí sláva« (True Glory) 5., 6. a 7. X. »Sedm závoju« (The Seventh Veil) 8. a 9. X. »Lidé dvou světů« (barevný - Men of Two Worlds) 10. a 11. X. »César a Kleopatra« (barev.) podle Shawa, 12. a 13. X. »Bitva o hudbu« (s úvodem J. B. Priestleyho) 13. X. matinée.

Smetanova síň Obecního domu.

Koncert britských filmových skladatelů, neděle 29. IX. 1946. Alvin, Bax, Bliss, Britten, Greenwood, Parker, Walton, Williams — řídí Muir Mathieson.

KINO ATLAS u Denisova nádraží uvede: »S kamerou velkou Britanií«. Výběr dokumentárních filmů. Sedm zvláštních filmových představení se slovním doprovodem význačných filmových umělců — vstupenky zdarma. »Zápas o moře« (Western Approaches), celovečerní barevný hraný dokumentární film 13. X.

Poukázky na volné vstupenky pro zvláštní filmová představení vydává

Informační kancelář v Praze II., Štěpánská ul., Lucerna, ELK, přízemí, telefon 265-88. Pro Brna a Bratislavu bude oznámen program později.

Původní americké

vydání časopisu **READER'S DIGEST**, válečné ročníky s bohatým výběrem zajímavých článků za rok 1940—1945, celkem 60 různých čísel, jednotlivé číslo à Kčs 12.—, porto, nabízí pokud zásoba stačí čas. oddělení knihkupectví

F. TOPIČ, PRAHA I, Národní 9

Knihkupectví F. Topič, Praha I, Národní 9

nabízí:

PAGES FRANÇAISES

měsíční výběr článků: z francouzských literárních, uměleckých a vědeckých časopisů. Jednotlivá čísla po Kčs 15.—.

Firmě F. Topič, Praha I, Národní tř. 9

Přihlašuji se k odbírání měsíčníku

PAGES FRANÇAISES

Vyšlá čísla mi dodejte. *)

Jméno (čitelně).....

Bydliště a pošta

*) Nehodící se škrtněte.